

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ AFETLERE
YÖNELİK TUTUMLARININ SPORTİF AKTİVİTE
VE FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN
İNCELENMESİ**

Seyhun GÜNEŞ

Yüksek Lisans Tezi

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı

2024

(Her hakkı saklıdır.)

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
KİŞİ SPORLARI VE SPOR BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANA BİLİM DALI
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR BİLİM DALI

**ÖĞRETMEN ADAYLARININ AFETLERE YÖNELİK TUTUMLARININ
SPORTİF AKTİVİTE VE FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

(Investigation of Pre-service Teachers' Attitudes Towards Disasters in Terms of
Sportive Activity and Its Different Dimensions)

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Seyhun GÜNEŞ

Danışman: Doç. Dr. İzzet UÇAN

Erzurum

Ocak, 2024

KABUL VE ONAY TUTANAĞI

Seyhun GÜNEŞ tarafından hazırlanan “Öğretmen Adaylarının Afetlere Yönelik Tutumlarının Sportif Aktivite ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışması 05 / 01 / 2024 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: Doç. Dr. Öztürk AĞIRBAŞ

Bayburt Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Danışman: Doç. Dr. İzzet UÇAN

Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Jüri Üyesi: Doç. Dr. Fatmanur Er

Atatürk Üniversitesi

Aslı ıslak imzalıdır

Bu tezin Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin ilgili maddelerinde belirtilen şartları yerine getirdiğini onaylarım.

.... / / 202..

Aslı ıslak imzalıdır

Prof. Dr. Fatih KIYICI

Enstitü Müdürü

ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Öğretmen Adaylarının Afetlere Yönelik Tutumlarının Sportif Aktivite ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı çalışmanın tarafımdan bilimsel etik ilkelere uyularak yazıldığını ve yararlandığım eserleri kaynakçada gösterdiğimi beyan ederim.

05 / 01 / 2024

Aslı ıslak imzalıdır

Seyhun GÜNEŞ

☐ Tezle ilgili patent başvurusu yapılması / patent alma sürecinin devam etmesi sebebiyle Enstitü Yönetim Kurulunun / ... / tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 2 (iki) yıl süreyle engellenmiştir.

☐ Enstitü Yönetim Kurulunun / ... / tarih ve sayılı kararı ile teze erişim 6 (altı) ay süreyle engellenmiştir.

TEŞEKKÜR

“Öğretmen Adaylarının Afetlere Yönelik Tutumlarının Sportif Aktivite ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, adlı bu tez konusunu bana öneren ve çalışma sürecinde büyük desteğini hissettiğim saygıdeğer danışman hocam **Sayın Doç. Dr. İzzet UÇAN’a** teşekkürlerimi sunarım. Yüksek lisans öğrenimim boyunca desteklerini gördüğüm Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü Müdürü **Sayın Prof. Dr. Fatih KIYICI’ya** ve kıymetli hocalarım **Sayın Prof. Dr. Erdoğan TOZOĞLU’na** ve **Sayın Doç. Dr. Sertaç ERCİŞ’e** minnettarım. Tezin anket ve yazım aşamasında fikirlerini benimle paylaşarak desteğini esirgemeyen **Arş. Gör. Muhammet Talha HAN’a** teşekkürlerimi sunarım.

Beni bu yola teşvik eden Erzurum Yakutiye Eski İlçe Milli Eğitim Müdürü **Sayın Cihan KIVANÇ’a**, Erzurum Harputkapı Anadolu Lisesinde görev yaptığım esnada büyük desteklerini gördüğüm müdürüm ve abim **Sayın Tuncer KURT’a**, **Erhan GÖĞTAŞ’a**, **Ercan KUŞKAPAN’a** ve **Yurdum ZENGİN’e** teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her evresinde beni destekleyen ve üzerimde büyük emekleri olan saygıdeğer rahmetli babam **Sebahattin GÜNEŞ’e** ve annem **Aysel GÜNEŞ’e** şükranlarımı sunarım. Son olarak varlığıyla her daim bana güç veren ve hayatımın en değerli parçası **Nur Yağmur BÜBER’e** sevgilerimi sunarım.

Seyhun GÜNEŞ

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ÖĞRETMEN ADAYLARININ AFETLERE YÖNELİK TUTUMLARININ SPORTİF AKTİVİTE VE FARKLI DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

Seyhun GÜNEŞ

Ocak 2024, 43 Sayfa

Amaç: Öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumlarının; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarda sportif aktivite ve farklı değişkenler doğrultusundaki etkilerinin incelenmesi ve literatüre katkı sağlamaktır.

Yöntem: Araştırmada, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak 10 maddeden oluşan kişisel bilgi formu, 23 madde ve 3 alt boyuttan oluşan (bilişsel, duyuşsal, davranışsal) Afet tutum ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: SPSS25 paket programı kullanılarak 550 öğretmen adayının katıldığı çalışmada, 401 kadın, 149 erkek katılımcı bulunmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması $23,46 \pm 3,44$, 434'ü çekirdek aile yapısına, 116'sı geniş aile yapısına sahiptir. 100 katılımcı kırsal bölgelerde, 450 katılımcı ise kentsel bölgelerde yaşamaktadır. 235 katılımcı bir afetle karşılaşmışken, 57'si yakınlarını afette kaybetmiştir. 147 katılımcı afet eğitimi almışken, 403 katılımcı almamıştır. 321 katılımcı aktif olarak spor yapıyor, spor yapan katılımcıların haftalık aktivite sürelerinin ortalaması ise $6,04 \pm 5,09$ 'dır. Araştırmada cinsiyetlerarası farklılıkta kadın katılımcıların istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenirken, katılımcıların artan yaş düzeyleriyle afet tutum ölçeği alt boyutlarıyla negatif yönlü anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır. Afet tutum ölçeği alt boyutları bilişsel ve davranışsal alt boyutlar afete maruz kalan, afette yakınını kaybeden, afet eğitimi alan ve sportif aktivitelere katılım gösteren bireyler lehine anlamlı farklılıklar içermektedir. Yanı sıra sportif aktivite süresinin davranışsal alt boyutuyla pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmektedir.

Sonuçlar: Öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumlarının bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutta çeşitli değişken ve sportif aktivite üzerinde olumlu etkileri olmuştur. Bu tutum yalnızca öğretmen adaylarının değil, öğrencilerin ve toplumun genel hazır bulunuşluluğu açısından büyük bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Sportif Aktivite, Afet, Öğretmen, Öğretmen Adayı

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

INVESTIGATION OF PRE-SERVICE TEACHERS' ATTITUDES TOWARDS DISASTERS IN TERMS OF SPORTIVE ACTIVITY AND ITS DIFFERENT DIMENSIONS

Seyhun GÜNEŞ

January 2024, 43 Pages

Purpose: To investigate the effects of prospective teachers' attitudes towards disasters on cognitive, affective, and behavioral dimensions, and sporting activity, and to contribute to the literature.

Method: A relational survey model was used in the study, which is one of the quantitative research methods. The data collection tool used in the study was a personal information form consisting of 10 items, and a disaster attitude scale consisting of 23 items and 3 sub-dimensions (cognitive, affective, behavioral).

Findings: The study, which was conducted with the participation of 550 prospective teachers using the SPSS25 package program, included 401 female and 149 male participants. The average age of the participants was 23.46 ± 3.44 , 434 of them had a nuclear family structure, and 116 had an extended family structure. 100 participants live in rural areas, and 450 participants live in urban areas. 235 participants had experienced a disaster, 57 of them had lost their loved ones in a disaster. 147 participants had received disaster training, and 403 had not. 321 participants are actively involved in sports, and the average weekly activity duration of participants involved in sports is 6.04 ± 5.09 . In the study, statistically significant differences were observed in gender differences, while a negative significant relationship was found between the participants' increasing age levels and the sub-dimensions of the disaster attitude scale. The cognitive and behavioral sub-dimensions of the disaster attitude scale contain significant differences in favor of individuals who have been exposed to disaster, lost loved ones in a disaster, received disaster training, and participated in sporting activities. In addition, it is seen that the duration of sporting activity is positively correlated with the behavioral sub-dimension.

Conclusions: The attitudes of prospective teachers towards disasters have had positive effects on various variables and sporting activity in cognitive, affective, and behavioral dimensions. This attitude is thought to be of great importance not only for prospective teachers, but also for the general preparedness of students and society.

Keywords: Sports, Sports Activity, Disaster, Teacher, Teacher Candidate

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY TUTANAĞI.....	i
ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI.....	ii
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vi
TABLolar DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	ix
KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ.....	ix
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
Giriş	1
Araştırmanın Amacı ve Önemi	2
Araştırmanın Alt Problemleri.....	3
Araştırmanın Sınırlılıkları	3
İKİNCİ BÖLÜM	4
Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar.....	4
Afet.....	4
Yapay/İnsan Kaynaklı Afetler.....	4
Doğal Kaynaklı Afetler	5
Doğal Afet Türleri.....	5
Deprem.....	5
Sel/Taşkın.....	6
Fırtına	8
Çığ.....	9
Heyelan	10
Volkanik Olaylar.....	11
Doğal Afetlerin Etkileri.....	11
Doğal Afetlerin Psikolojik-Sosyolojik ve Toplumsal Etkileri	12
Spor	12

Sporun Fizyolojik Etkileri.....	14
Sporun Psikolojik Etkileri.....	17
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	21
Yöntem	21
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	24
Bulgular	24
BEŞİNCİ BÖLÜM	31
Tartışma ve Sonuç	31
Öneriler.....	34
KAYNAKÇA	35
EKLER	41
Ek 1. Etik Kurul İzin Belgesi	41
Ek 2. Veri Toplama Araçları.....	42
ÖZGEÇMİŞ.....	43

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. <i>Dünya’da Meydana Gelen Büyük Ölçekli Yanardağ Patlamaları(Akdur, 2000).....</i>	11
Tablo 2. <i>Farklı Spor Dallarına Ait Başlıca Esneme Hareketlerinden Bazı Örnekler (Mundy, 2003)</i>	17
Tablo 3. <i>Afet Tutum Ölçeği Güvenirlilik Cronbach's Alpha Değerleri</i>	23
Tablo 4. <i>Afet Tutum Ölçeğine Ait Tanımlayıcı İstatistik Dağılımı</i>	23
Tablo 5. <i>Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı</i>	24
Tablo 6. <i>Katılımcıların Yaş (Yıl) Dağılımı</i>	24
Tablo 7. <i>Katılımcıların Aile Yapısı Dağılımları</i>	24
Tablo 8. <i>Katılımcıların Yaşadıkları Bölge Dağılımı</i>	24
Tablo 9. <i>Katılımcıların Afete Maruz Kalma Dağılımları</i>	25
Tablo 10. <i>Katılımcıların Afette Yakınını Kaybetme Dağılımı.....</i>	25
Tablo 11. <i>Katılımcıların Afet Eğitimi Alma Dağılımı.....</i>	25
Tablo 12. <i>Katılımcıların Sportif Aktivite Yapma Dağılımı</i>	25
Tablo 13. <i>Katılımcıların Sportif Aktivite Türleri Dağılımı</i>	26
Tablo 14. <i>Katılımcıların Haftalık Sportif Aktivite Süreleri (Saat) Dağılımı</i>	26
Tablo 15. <i>Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması (T-Testi).....</i>	26
Tablo 16. <i>Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Yaş (Yıl) Değişkenine Göre Karşılaştırılması (Pearson Korelasyon Analizi).....</i>	27
Tablo 17. <i>Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Aile Yapısı Değişkenine Göre Karşılaştırılması (T-Testi Analizi)</i>	27
Tablo 18. <i>Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Karşılaştırılması (T-Testi Analizi)</i>	27
Tablo 19. <i>Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Afete Maruz Kalma Durumlarının Değişkenliğine Göre Karşılaştırılması /T-Testi Analizi)</i>	28
Tablo 20. <i>Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Afette Yakınını Kaybetme Durumlarındaki Değişkenliğine Göre Karşılaştırılması (T-Testi Analizi)</i>	28
Tablo 21. <i>Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Afet Eğitimi Alma Durumlarındaki Değişkenliğine Göre Karşılaştırılması (T-Testi Analizi)</i>	29

Tablo 22. <i>Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Sportif Aktivite Durumlarındaki Değişkenliğine Göre Karşılaştırılması (T-Testi Analizi)</i>	29
Tablo 23. <i>Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Yapmakta Oldukları Sportif Aktivite Türünün Değişkenliğine Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Analizi)</i>	30
Tablo 24. <i>Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Sportif Aktivite Süreleri İle Afet Tutum Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması (Pearson Korelasyon Analizi)</i>	30

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. <i>Türkiye'nin Deprem Tehlike Haritası (AFAD, 2018)</i>	6
Şekil 2. <i>Bir Akarsu Yatağının Kesiti ve Özgün Vaziyeti (Dölek, 2015)</i>	7
Şekil 3. <i>Türkiye'nin Sel-Taşkın Tehlike Haritası (DAKİK)</i>	8
Şekil 4. <i>Türkiye'de 2010-2021 Yılları Arasındaki Fırtına Afetlerinin İllere Göre Dağılımı (Meteorolojik Afetler Şube Müdürlüğü)</i>	9
Şekil 5. <i>Çığ ve Çığ Alanının Bölümleri (Meteo.gov.tr)</i>	9
Şekil 6. <i>Ülkemizde 1958- 2000 Yılları Arasında Gerçekleşen Heyelanların İllere Göre Sayıca Dağılımı (AFAD, 2008)</i>	10
Şekil 7. <i>Spor Yapan Bireyin Esneme Hareketi Sırasında Bilmesi Gereken Kas Yapılarından Bazıları (Mundy, 2003)</i>	16
Şekil 8. <i>Sporun 4 Ana Bileşeninde Psikoloji (Moran, 2004)</i>	18
Şekil 10. <i>Sporda Ekip/Grup Bağlılığı ve Başarı Arasındaki İlişki (Jarvis, 1999)</i>	20

KISALTMALAR VE SİMGELER DİZİNİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
DMİ	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
P	: Anlamlılık Düzeyi
SPSS	: Standart Sapma : Statistical Package for the Social Sciences
t	: Bağımsız gruplar arası t-testi kritik değeri
$\bar{x}$	: Aritmetik ortalama

BİRİNCİ BÖLÜM

Giriş

Evrende insanlık tarihinden bu yana yaşanan afetler, doğal veya insan kaynaklı gerçekleşmektedir. Dünya üzerinde sürekli olarak karşımıza çıkıp gündelik hayatımızı etkilemekte olan afetler, can ve mal kaybına sebep olmaktadır. Afet, toplumun kendi başına çözüm bulamayacağı, insanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal zararlara yol açan, insan aktivitelerini ve gündelik hayatı aksatan doğal, teknolojik veya insan kaynaklı olayların sonucunda ortaya çıkan durumdur (Özmen vd., 2005). Afetler, oluşma sebeplerine göre iki gruba ayrılabilir (Şahin & Sipahioğlu, 2007, s. 13). Bunlar; doğal afetler ve insan kaynaklı afetlerdir. Doğal afetler, doğadan kaynaklanan, insan gücüyle engellenemeyen; kasırga, deprem, su baskını, tsunami, volkan patlaması gibi felaketlerin her birisidir. Buna karşılık insan kaynaklı afetler ise hızlı endüstrileşme, çevre kirlenmesi, orman yangınları, küresel ısınma, hava kirlenmesi, doğaya zarar verme sonucu meydana gelen iklim değişimleri ve savaşlar gibi insan etkisinin yarattığı maddi ve manevi kayıplara neden olan olaylar olarak tanımlanmaktadır (Reeves & Lenoir, 2006). Öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumları, toplumun genel afet bilincinin bir yansıması olarak büyük bir öneme sahiptir. Afetler, yaşandıkları bölgelerde ciddi zararlar ve kayıplara neden olabilir. Bu nedenle, bilhassa öğretmenler gibi eğitimcilerin afetlere yönelik tutumları, afetlerle başa çıkmada toplumun hazırlıklı ve bilinçli olmasında kritik bir rol üstlenmektedir.

Afetlere karşı bilinçli ve hazırlıklı olmak için eğitim çok önemlidir. Çünkü eğitim almış bireyler afet anında ne yapmaları gerektiğini veya hangi işlemleri hangi sırada gerçekleştirmeleri gerektiğini afet eğitimi sayesinde çok daha verimli ve uygun bir biçimde hayata geçirebilirler. Tecrübe, uzmanlık ve bilgi afetlerle mücadele ve afete hazırlanmak için kritik unsurlardır. Toplumun da afetler hakkında kendi payına düşen vazife ve sorumlulukları yerine getirmesi için bu konuda farkındalığa sahip olması gerekir. Afetlere karşı bilinçli bir yaklaşım sergilemek ve buna göre hareket etmek için afetler ve diğer acil durumlar hakkında bilgili olanların afetler hakkında ne yapmaları gerektiğini ve hangi adımları izlemeleri gerektiğini bilmesi gerekmektedir. Bu sebeple afetler hakkında alınması gereken tedbirler veya eşyaların güvenli hale getirilmesi, acil durum çantalarının oluşturulması gibi afet öncesi yapılması gerekenler, bireylerin afet anında davranışlarının değişmesinde etkili olacaktır (Kiraz, 2018).

Afetlere ilişkin eğitimler, Türkiye’de eğitimin ilk aşamasından itibaren neredeyse her aşamasında programlı olarak gerçekleştirilmektedir. İlk aşamalarda daha çok oyun aralıklı uyarlanmış zaman faaliyetleri şeklinde sunulurken, daha üst aşamalarda kuramsal ve uygulamalı eğitimler şeklinde sürdürülmektedir. Gerçekten de ilkokul programlarında Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri derslerinde, ortaokul programlarında yine Sosyal Bilgiler ve Fen Bilimleri derslerine ek olarak Teknoloji ve Tasarım dersinde, ortaöğretimde ise Coğrafya ve Biyoloji dersleri kapsamında afet konuları bulunmaktadır. Yükseköğretimde ise çeşitli öğretim programlarında afet konularına rastlanmaktadır (Özey & Ünlü, 2020). Bu bağlamda, öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumlarını anlamak ve geliştirmek, eğitim sistemlerinin afet bilinci konusundaki etkinliğini artırabilir. Bu aynı zamanda toplumun afetlere karşı daha dirençli hale gelmesine ve afet sonrası toparlanma sürecini iyileştirmesine yardımcı olabilir. Dolayısıyla öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumlarını inceleyen çalışmalar, afet yönetimi ve eğitimi alanında önemli bir rol oynar. Bu duruma bağlı olarak uygulanan öğretim programlarıyla öğrencilerin afetler karşısında toplumun daha geniş bir bölümüne destek olacak hizmet öğrenimi alması ve topluluk işbirliği projelerine katılması hedeflenmektedir (Macaulay, 2007).

Bireylerin afete yönelik tutumu, bilgisi ve davranışları afete uygun bir şekilde geliştiğinde ve kuvvetli olduğunda, toplumun da afetten en az seviyede zarara uğraması veya zarar görmemesi mümkündür. Bu bağlamda, bireylerin afetlere yönelik hazırlıklılık seviyelerinin yüksek olması çok önemlidir. Bu kapsamda afet eğitimlerinin genişletilmesi, kamu spotlarının hazırlanması, tatbikatlar ve benzeri faaliyetlerin yapılması bireylerin afete yönelik tutumlarında olumlu yönde gelişmelerin sağlanmasına katkı verebilecektir. Ancak bu durumun devam ettirilebilmesi ve toplumda afet bilincinin oluşabilmesi için afet eğitimlerinin ve diğer aydınlatıcı notların sürekliliğinin olması gerekir. Türkiye’de afet eğitimi ilk defa 1992 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından ortaokul öğrencilerine “Çevre ve İnsan” adıyla seçmeli ders olarak verilmeye başlanmıştır. Afet eğitimi ülkemizde çeşitli kurum ve gönüllü organizasyonlar ile ülkemizde aktif olarak sunulmaktadır (Ünal & Dımşıkı, 1999).

Sonuç olarak, öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumları, sadece kendi güvenlikleri açısından değil, aynı zamanda öğrencilerin ve toplumun genel hazır bulunuşluluğu açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu tutumun olumlu bir şekilde şekillenmesi ve geliştirilmesi, afet bilincinin toplumsal olarak yaygınlaştırılmasına katkı sağlamaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın başlıca amacı, öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumlarının; bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarda sportif aktivite ve farklı değişkenler

doğrultusundaki etkilerinin incelenmesi ve literatüre katkı sağlamaktır. Çalışmanın özgünlük değerini arttıran başlıca etkenlerden bir diğeri ise öğretmen adayları üzerinden bütüncül olarak afet tutumlarını inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanılmamasıdır. Araştırmada farklı bağımsız değişkenler kullanılarak katılımcılara ait kişisel özelliklerin afet tutumu üzerinde nasıl bir etkisi olduğunun, farklılar ve ilişkilendirilmeler yapılarak ortaya konulması çalışmanın bir diğer önemini ve amacını teşkil etmektedir.

Araştırmanın Alt Problemleri

Temel problem, öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumlarının bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarda sportif aktivite ve farklı değişkenler açısından incelenmesi bu tez çalışmasının temel problem alanını oluşturmaktadır.

Alt Problemler;

Katılımcıların afetlere yönelik tutumlarının;

- bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarında bir ilişki var mıdır?
- cinsiyet değişkenlerine göre bir ilişki var mıdır?
- aile yapısı üzerine bir etkisi var mıdır?
- yaşanılan bölgeyle alakalı bir ilişki var mıdır?
- afet eğitimi alma durumlarıyla alakalı bir ilişki var mıdır?
- bir afette yakının kaybetme durumlarıyla alakalı bir ilişki var mıdır?
- bir afete maruz kalma durumlarıyla alakalı bir ilişki var mıdır?
- sportif aktivite yapma durumları arasında bir ilişki var mıdır?
- sportif aktivite türleri arasında bir ilişki var mıdır?
- yaş değişkeniyle alakalı bir ilişki var mıdır?
- sportif aktivite süreleri ile ilgili bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi yaz okulu dönemi 2022-2023 eğitim-öğretim yılı ile sınırlıdır.

Araştırma, 2022-2023 eğitim-öğretim yılı yaz okulu döneminde ulaşılan bireyler ile sınırlıdır.

Araştırma, öğretmen adaylarının katılımları ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma afet tutum ölçeği ile sınırlıdır.

Araştırma katılımcıların verdiği cevaplar ile sınırlıdır.

İKİNCİ BÖLÜM

Kuramsal Çerçeve ve İlgili Araştırmalar

Afet

Afet sözcüğünün kökeni Arapça olup yıkım manasına gelmektedir (Bayram, 2023). Sözlükte afet, “hastalık, kusur, müsibet, bela, zarar, isabet ettiği şeyleri genellikle yararlı olmaktan çıkararak durum” manasını taşımaktadır (Canbulut, 2007). Kelime itibarıyla büyük felaket (Araz vd., 1992) anlamına da gelen afet kelimesi, AFAD’ın Açıklamalı Afet Terimleri Sözlüğü’nde (AFAD, 2014) şu şekilde tanımlanmaktadır:

“Toplumsal tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay. Afet bir olayın kendisi değil, doğurduğu sonuçtur(s.23)”

1974 yılında Birleşmiş Milletler Afet Yardım Komisyonu Bürosu, “Türkiye’de Acil Yardım Teşkilatları” adlı hazırlamış olduğu raporda Türkiye’de gerçekleşen başlıca afetlerin; kaya düşmeleri, orman yangınları, toprak kaymaları, çığ, su baskını, deprem ve hububat olduğu tebarüz edilmiştir (Babüroğlu, 1998).

Fiziksel, ekonomik, sosyal, psikolojik ve birçok alana etkisi olan afetler, genellikle yıkıcı etkiye sahip olup teknolojik, doğal ve insan kaynaklı olabilen yıkımlardır (Erkal ve Değerliyurt, 2009). Afetler, evrende farklı zaman dilimlerinde meydana gelen ve ne zaman gerçekleşeceği kesin olarak bilinmeyen doğa olaylarıdır. Bu afetler kimi zaman doğa kaynaklı kimi zaman ise yapay/insan kaynaklı oluşan büyük ve küçük ölçekli yıkımlardır (Bakır Kanlı ve Ünal, 2004). Başlıca bu iki ana sebepten ötürü gerçekleşen afetlerin kendi içerisinde farklı türleri şu şekilde incelenmiştir.

Yapay/İnsan Kaynaklı Afetler

Gerçekleşmesi doğal olmayan ve evrendeki canlıların yaşamsal gereksinimleri sırasında doğayı etkileyen müdahaleleri neticesinde meydana gelen afet türüdür. Dolaylı veya direkt olarak doğaya verilen zararların sonuçlarında gözlemlenen bu afet türü, kimi zaman küçük, kimi zaman da doğada geri dönüşü olmayan büyük ölçekli afetleri doğurmaktadır.

Yapay/İnsan kaynaklı afet çeşitleri; çevre kirliliği, su kirliliği, toprak erozyonu, asit yağmuru, yangınlar, patlamalar, trafik kazaları, radyoaktif ışınlar, termo-nükleer savaşlar ve hava kirliliği şeklinde sıralanabilir (Aksoy, 2021; Şengezer & Kansu, 2001).

Doğal Kaynaklı Afetler

Doğal afet, tabiat kuvvetlerince gerçekleşen olaylara denir (Tuğlacı, 1985). Bilimsel araştırmalar neticesinde her ne kadar öngörülebilen tahminler yürütülse de bu tip afetlerin kesin olarak nerede ve ne zaman gerçekleşeceği bilinmemektedir. Çoğunlukla ekolojik, jeolojik, meteorolojik durumlar ile gerçekleştiği coğrafyadaki canlıların biyolojik ve psikolojilerinde de büyük etkiler bırakan bu tip afetler, aynı zamanda evrenin şekilmesinde de etkili doğa olaylarıdır (Demirci-Karakuyu, 2004).

Ülkemizde pek çok türde afet türü meydana gelmekte olup, afetlerin gerçekleşmesinin akabinde gözlemlenen yıkım oranları dikkate alındığında; depremin %64, sel/su taşkınlarının %15, heyelanın %16, fırtına, çığ ve yeraltı sularındaki yükselişin %1 olduğu izlenmektedir (Erkoç, 2004; Taymaz, 2001).

Doğal kaynaklı afetlerin başlıca 7 çeşiti; deprem, sel/taşkın, fırtına, çığ, heyelan ve volkanik olaylar'dır.

Doğal Afet Türleri

Deprem.

Deprem, yer kürede biriken enerji sonucu meydana gelen baskı, sıkışma ve kırılmaların aniden geliştirdiği titreşim dalgalarının kısa sürede yayılarak yer kabuğundaki yüzeyleri sarsma olayına denir (Erkoç, 2000; Unat, 2013). Deprem, Arapça'da zelzele kelimesiyle eşdeğer olup "bir şeyi hareket ettirmek, şiddetle sarsmak, vurmak" anlamlarına gelmektedir (Arslantaş, 2013).

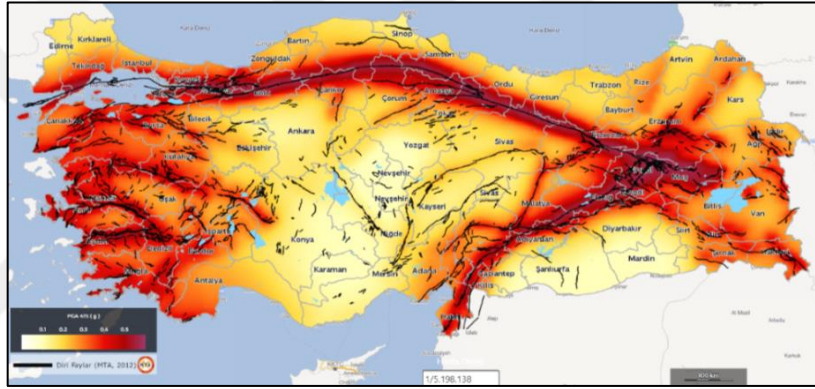
Yeryüzünde meydana gelen deprem türleri şunlardır (AFAD, 2014; Bulak, 2022; İşçi, 2008):

- *Çöküntü Depremler:* Başlangıçta yer kabuğundaki çeşitli katmanların kolay vaziyette erimesi sonucu çöküntülerin başladığı ve etkisi belirli bir alanı kapsayan küçük ölçekli deprem türüdür.
- *Volkanik Depremler:* Yeryüzünde bulunan yanardağların iç yapısında bulunan gaz ve lavların dışarıya çıkmaması sonucu meydana gelen birkaç kilometre alanı etkileyen deprem türüdür.

- **Tektonik Depremler:** Yer kabuğunun iç yapısında meydana gelene kıvrım ve kırıkların, yeryüzündeki tabakayla olan dengesini korumak maksadıyla oluşturduğu hareketlerin çoğunlukla kıyıya yakın bölgelerde gözlemlendiği deprem türüdür.

Jeofiziksel bir doğa olayı olan depremler, ülkemizde büyük bir yıkıma sahip doğal afettir. Anadolu coğrafyası en tehlikeli ve büyük depremlerin % 66 oranında yaşanması kuvvetle muhtemel alanlardır. Yakın tarihlerde Anadolu’da; 27 Aralık 1939 tarihli Erzincan merkezli 8,0 Mw şiddetli deprem, 13 Mart 1992 tarihli Erzincan merkezli 6,6 Mw şiddetli deprem, 17 Ağustos 1999 tarihli Yalova/Gölcük merkezli 7,4 Mw şiddetli deprem, 23 Ekim 2011 tarihli Van merkezli 7,2 Mw şiddetli deprem ve 24 Ocak 2020 tarihli Elazığ merkezli 6,5 Mw şiddetindeki depremler büyük ölçekte can ve mal kaybının yaşandığı gözlemlenmiştir (Pampal, 2000).

Şekil 1. Türkiye’nin Deprem Tehlike Haritası (AFAD, 2018)

Ülkemizde 06 Şubat 2023 tarihinde art arda gerçekleşen 7,8 Mw ve 7,5 Mw şiddetindeki iki deprem hem Türkiye’de hem de dünyada etki alanı oldukça geniş bir alanı kapsayan afettir. Merkezi Kahramanmaraş’ın Pazarcık ve Elbistan ilçelerinde meydana gelen depremde etkilenen 11 şehir; Kahramanmaraş, Adıyaman, Adana, Şanlıurfa, Hatay, Adana, Osmaniye, Elazığ, Gaziantep, Malatya ve Kilis’tir (AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı, 2023).

Sel/Taşkın.

Sel, bulunduğu kanalda eğim yönüne bağlı olarak hareket eden, farklı boyut ve türdeki çökeltilerden meydana gelen yıkıcı etkisi yüksek kontrolsüz su akışının olduğu afet türüdür.

Taşkın ise, geçici göllenme ve su basmaları olarak tanımlanabilir. Suyun fazla olan bölümünün kıyılardan başlamak suretiyle çukur ve düz alanları kısa sürede doldurmasıyla oluşan fazla suyu kütlelerinin taşma olayına denir (Turoğlu, 2005).

Şekil 2. Bir Akarsu Yatağının Kesiti ve Özgün Vaziyeti (Dölek, 2015)

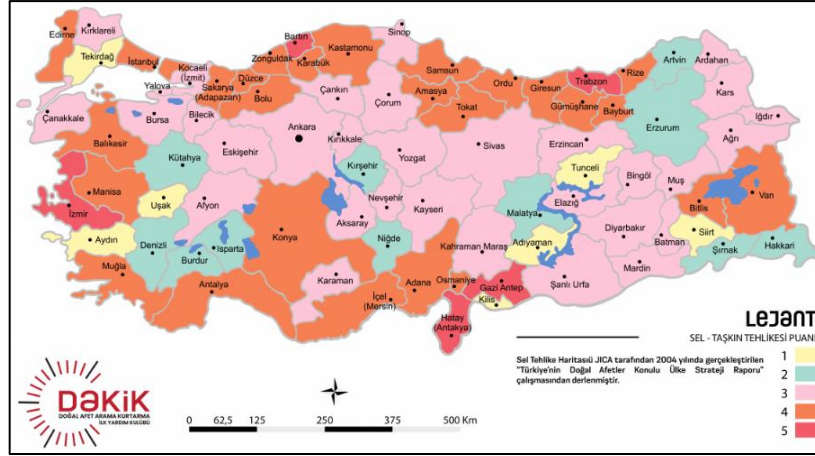
Sel ve taşkınların türleri şunlardır (Bayram, 2023):

- *Buz Yığılması Taşkını:* Çoğunlukla ilkbaharda eriyen yığıntı haldeki kar ve buz kütlelerinin erimesi sonucu ırmak yataklarında meydana gelen sel/taşkın türüdür.
- *Ani Sel:* Küçük bölgelerde, ilkbahar mevsiminde buz kütlelerinin ani ve çok hızlı erimesi sonucu gerçekleşen sel/taşkın türüdür.
- *Akarsu Taşkını:* En çok görülen sel/taşkın türüdür. Oldukça yağışların olduğu zamanlarda akarsu yataklarının taşması sonucu meydana gelen afet türüdür.
- *Kıyı/Sahil Taşkını:* Fırtına, hortum vb. etkilerle denizdeki dalgalanmaların kıyı/sahili aşması sonucu oluşan sel/taşkın türüdür.

Sel ve taşkınlar tıpkı diğer afet çeşitlerinde olduğu gibi hem ekonomik hem de psikolojik olarak yıkım etkisi yüksek felaketlerden biridir. Bireysel ve toplumsal bağlamda etkileri azımsanmayacak kadar önemli olan sel ve taşkınların meydana geldikten sonraki zararları şu şekilde sıralanabilir: akarsu yatağının değişmesi, su akışının hızından dolayı akarsu ve havzasında meydana gelen yatak ve yüzey aşınmaları, afetin gerçekleştiği lokasyonda can ve büyük oranda mal kayıpları, akarsu ve havzasında; sedde, menfez, baraj, köprü, çevirme bendi, regülatör gibi yapıların hasara uğramasıdır (Ertürkmen, 2006).

Ülkemizde sel ve taşkınların ana nedenleri kuvvetli ya da uzun süreli yağışlar ve kar kütlelerinin erimeleri sonucu gerçekleşmektedir. Türkiye’de; 1994 yılında Marmaris, 4 Kasım 1995 tarihinde İzmir, 1995 yılında Rize, İkitelli, Senirkent, 21 Mayıs 1998 tarihinde Batı Karadeniz, 23 Mayıs 1998 tarihinde Hatay, 18-20 Haziran 1990 tarihinde Trabzon, 16-17 Mayıs 1991 tarihinde Doğu Anadolu, 15-16 Ağustos 1982 tarihinde Ankara illerinde sel/taşkınların büyük can ve mal kayıplarının yaşandığı tarihteki önemli verilerdir (Dölek, 2015).

Şekil 3. Türkiye'nin Sel-Taşkın Tehlike Haritası (DAKİK)

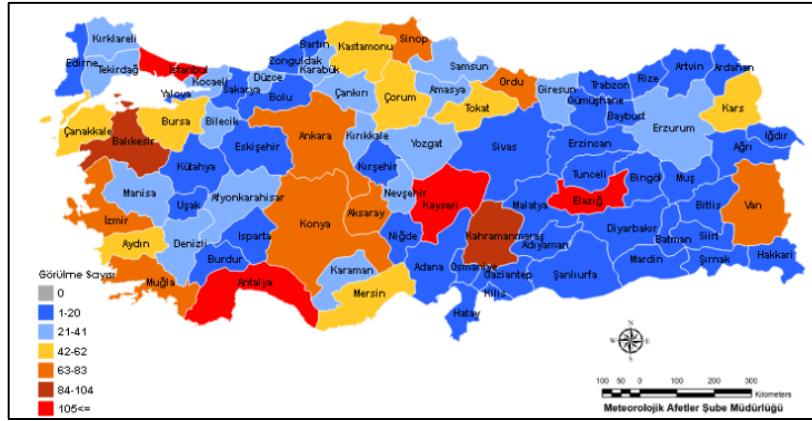
Fırtına.

Fırtına, doğal yaşam döngüsünü doğrudan ya da dolaylı olarak etkileyen meteorolojik bir afet türüdür.

Rüzgarın oluşturduğu şiddete göre pek çok şekilde isimlendirilen fırtınalar çeşitlerine göre Engin (1990) tarafından dört ana grupta toplanmıştır. Bu gruplandırmada fırtınalar normal rüzgarlardan başlamak suretiyle şiddetini arttırmakta olup sırasıyla tropik siklonlar, ekstra siklonlar, oraj ve tornado olarak isimlendirilmiştir. Diğer kaynaklarda ise fırtınalar; konvektif (taşınımlı), aşırı tropikal ve tropikal fırtınalar olmak üzere 3 ana grupta sınıflandırılmıştır. Ayrıca konvektif (taşınımlı) fırtınalar; yağmur, kar fırtınası, dolu dereko rüzgar, fırtına, yıldırım-oraj, kum-toz fırtınası ve kasırga olmak üzere sekiz farklı çeşiti bünyesinde barındırarak sınıflandırılmaya tabi tutulmaktadır (EM-DAT, 2021)

Türkiye’de 2010 yılına kadar yaklaşık 50’nin altında fırtına görülürken, 2010 yılı ve sonrasında 250’ye yaklaşan bir afet olduğu gözlenmektedir. Yoğunlukla Batı-Orta Akdeniz Bölgeleri’nde ve Kuzey Ege Bölgesi’nde gerçekleşen fırtınalar, ülkemizde depremde sonra en yaygın görülen doğal afet çeşitlerindendir. Türkiye’de Meteorolojik Afetler Şube Müdürlüğü verilerine göre Kahramanmaraş, Antalya, Balıkesir, Kayseri, İstanbul ve Elazığ şehirlerinin, 2010-2021 yılları arasında şiddetli fırtınaların yaşandığı iller olduğu saptanmıştır (Dölek, 2015).

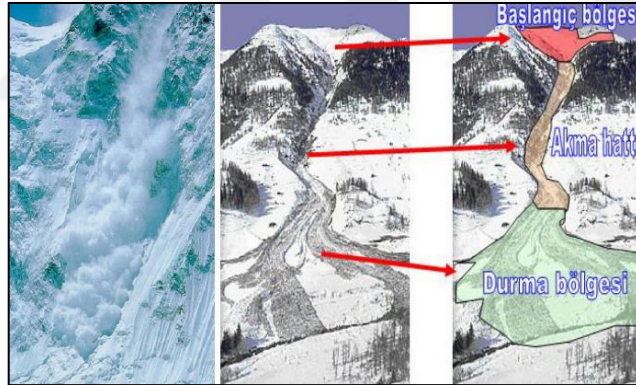
Şekil 4. Türkiye’de 2010-2021 Yılları Arasındaki Fırtına Afetlerinin İllere Göre Dağılımı (Meteorolojik Afetler Şube Müdürlüğü)

Çığ.

Çığ, çoğunlukla engebeli dağlık alanlarda, bitki örtüsü mevcut olmayan eğimli arazilerin yamaçlarında bulunan kütleler halinde birikmiş karın, dış- iç kuvvetlerin etkisiyle yamaçlardan aşağıya doğru kayarak hareket etmesiyle meydana gelen bir doğal afet türüdür. Çoğunlukla dağlık bölgelerde gerçekleşmektedir (Gürer, 1994).

Şekil 5. Çığ ve Çığ Alanının Bölümleri (Meteo.gov.tr)

Çığ, jeolojik, topoğrafik, bitki örtüsü, jeomorfolojik ve meteorolojik parametreler doğrultusunda ya da farklı dış etkenler ile gerçekleşmektedir. Dünya genelinde çığ olaylarının yoğunlukla etkilendiği ülkeler: Avusturya, Fransa, Kanada, İsviçre, Amerika, İtalya, ve birkaç Asya ülkesidir (Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Başkanlığı, 2000).

Çığ afeti ülkemizde çoğunlukla Güneydoğu, Doğu Anadolu ve Karadeniz’in kuzeydoğu bölgelerinin yüksek kesimlerinde meydana gelmektedir. Anadolu’da, AFAD kayıtlarına göre 1958 yılına gelinceye kadar toplam 1544 adet çığ felaketinin gerçekleştiği kaydedilmiştir. 1991-92 yıllarında yine AFAD kayıtlarına göre ise çığ sebebiyle 328 kişinin öldüğü saptanmıştır (Dölek, 2015).

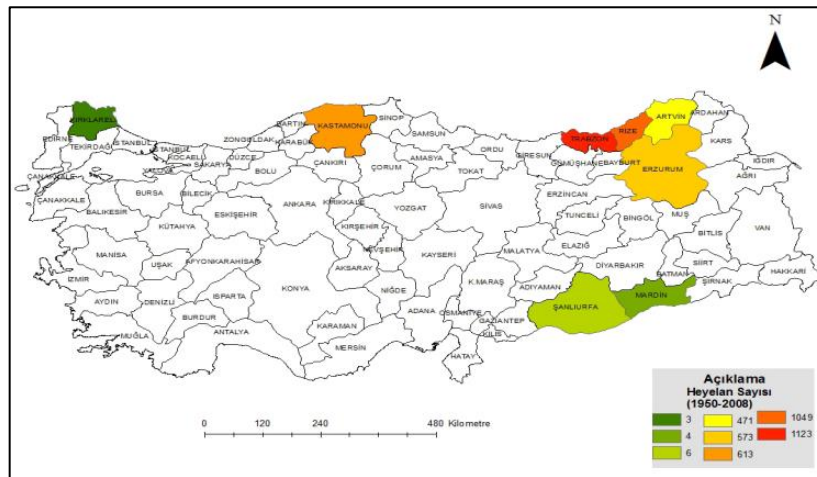
Heyelan.

Toprak kayması olarak da ifade edilebilen heyelan, kar ve yağmur sularının topraktaki boşluklarda birikmesi ve taşması sonucu zemini kayganlaştırarak meyilli arazilerdeki üst tabakadaki toprağın aşağıya doğru kayması olayı olarak ifade edilebilir (Fidancı, 2016). Heyelanlar toprak, dolgu ve kaya parçalarının fiziki bağlamda düşmesi, akması, kayması veyahut üç yöntemin de aynı anda gerçekleşmesiyle meydana gelir (Cruden & Varnes, 1958).

Heyelan didrolojik bir doğal afet türüdür (Bayram, 2023). Heyelanlar tıpkı diğer afetlerde olduğu gibi büyük oranda can ve mal kaybının yaşanmasının yanı sıra tarım alanlarını da etkileyen bir afet türüdür. Bilhassa tepe ve kayalık bölgelerdeki yüksek yamaçlarda gerçekleşen heyelanlar, volkanik/kıyı bölgelerinde yaşandığında tsunamiyi tetikleyerek daha büyük bir yıkıma sebep olabilir. Japonya'da 1972 yılında heyelan kaynaklı tsunami de 160 kişinin hayatını kaybettiği Unzen Volkanında gerçekleşen olay bunun en belirgin örneğini yansıtmaktadır (Dölek, 2015).

Ülkemizde %15 oranında ölüme sebebiyet veren heyelanların, Dünya'da %1,5'lerde olduğu gözlemlendiğinde oldukça yıkıcı bir etkiye sahip olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra ölüm oranlarının dünya ülkelerine nazaran oldukça yüksek olması insan etkisinin oldukça etken olduğu; hatalı projeler, iskanın uygun yerlere yapılmaması ve alt yapıda gerçekleşen temel ve yol kazılarında kaynaklanabilmektedir. 1950-2008 yılları arasında ülkemizde toplam 13494 adet heyelan gerçekleşmiştir. Türkiye'nin hemen hemen her şehri heyelandan etkilenmekte olup, afetten en az etkilenen iller: Kırklareli (3), Mardin (4) ve Şanlıurfa (6) iken Trabzon (1123), Rize (1049), Kastamonu (613), Erzurum (573) ve Artvin (471) heyelan olayının en fazla yaşanmış olduğu saptanmıştır (Dölek, 2015).

Şekil 6. Ülkemizde 1958- 2000 Yılları Arasında Gerçekleşen Heyelanların İllere Göre Sayıca Dağılımı (AFAD, 2008)

Volkanik olaylar.

Yer kabuğunun altındaki bulunan magmanın yüzeye çıkma hareketi sırasında etrafa sıvı, gaz ve katı vaziyette maddeler çıkarması olayına denir. Magma'nın yeryüzüne çıkması sırasındaki hareketleri neticesi meydana gelen volkanik olaylar, bir jeofiziksel doğal afet türüdür (Türkecan, 2010).

Volkanik olaylar; kül yağışı, yanardağdan çamur akması, volkanik akıntı, lav akıntısı ve deprem gibi birçok doğal afeti de beraberinde getirmektedir. Bilhassa volkanik deprem olarak isimlendirilen deprem türleri, volkanik patlama anında, öncesinde veya sonrasında gerçekleşmektedir (Bayram, 2023). Volkanik afetler tarihi süreç içerisinde canlı ya da cansız pek çok varlığı zarara uğratan bir afettir. Meydana gelmesiyle bölge, iklim, insan, hayvan ve bitki gibi yaşamın her alanını derinden etkilemektedir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen volkanik olaylar neticesinde topraklar son derece verimli hale gelmekte olup yanı sıra kül ve lavların oluşturduğu ham maddeler ekonomik bağlamda zengin bir değere sahiptir (Sheets, & Grayson, 1979).

Doğada büyük oranda çevre ve hava kirliliğine neden olan volkanik patlamalar, yerküreye bağlı meydana gelen ikinci büyük afet çeşitidir. Dünyada 1815 yılında Endonezya'da bulunan Tanbura Yanardağı'nın patlaması sonucunda kayıtlara göre 92.000 kişinin hayatını kaybettiği en büyük volkanik olay olduğu anlaşılmaktadır (Akdur, 2000).

Tablo 1. Dünya'da Meydana Gelen Büyük Ölçekli Yanardağ Patlamaları (Akdur, 2000)

TARİH	YER / YANARDAĞ	ÖLÜ SAYISI
1669	Sicilya / Etna	20 000
1792	Japonya / Unzen	11 000
1815	Endonezya / Tambora	92 000
1883	Endonezya / Karakatoa	36 000
1902	Marinink / Pele	28 000
1902	Endonezya / Kelud	5 200
1963	Endonezya / Agung Dağı	1 300
1985	Kolonbiya / Nevado Del Ruiz	23 000
1986	Kamerun / Nyos	1 600
1991	Filipinler / Pinatubo	800

Doğal Afetlerin Etkileri

Doğal afetler gerçekleştiği andan itibaren başta doğa, canlı ve cansız varlıklar olmak üzere yaşamı ve evreni derinden etkilemektedir.

Doğal afetlerin insan üzerinde bıraktığı etki ECLAC'ın 1991 yılındaki araştırmasında 3 farklı şekilde gruplandırılmıştır. Bunlar;

- *Direkt hasar:* Bu hasar tipi genellikle insanların sahip olduğu mal ve mülke dayalı zararlardır.
- *Dolaylı hasar:* Bu tip hasarlar mali ve hizmet alanına etki etmektedir.
- *İkincil etkiler:* Tüketim, üretim, tasarruf, yatırım, gelir/milli gelir ve istihdam gibi ana makroekonomik düzeni temsil eden faktörlerdir (ECLAC, 1991).

Afetler, insan yaşamının hemen hemen her alanını derinden etkilemektedir. Ekonomik, mali, ulaşım, iletişim, üretim vb. pek çok alanın işleyişini sekteye uğratan afetlerin, çalışma kapsamında psikolojik, sosyolojik ve toplumsal etkileri üzerinde durulmuştur.

Doğal Afetlerin Psikolojik-Sosyolojik ve Toplumsal Etkileri

Afetler, meydana geldiği andan itibaren insanları bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutta etkilemektedir. Bilhassa afetin yaşandığı süre zarfında ani kaygı bozuklukları, korku, heyecan vb. gibi kötü duygular bireylerin kısa süreli şoklar geçirmesine sebep olabilmektedir. Afet sırasında can ve mal kayıplarının yanı sıra hayatta kalan bireylerin uzun vadede kişisel ve toplumsal yaşamında psikolojik bozukluklar ne yazık ki baş göstermektedir (Özkan & Çetinkaya Kutun, 2021).

Psikolojik olarak hemen hemen her yaş grubunda derin hasar bırakan afetler, bilinçli veyahut bilinç dışı gelişen duygu ve düşüncelerde ortaya çıkan; korku, ani sinir krizleri, kısmi konuşamama ve panikatak gibi pek çok ruhsal hastalığı tetiklemektedir. Sosyal yaşama geçişte bireylerin afet sonrası yaşamını sekteye uğratacak yıkıntılarla karşılaşması, hiç şüphesiz bu hastalıklı ruh halinden geri dönüşü zorlayıcı bir süreç sokmaktadır. Afetzedelerin bilişsel olarak ruhsal bozukluklar yaşamaları, bireylerin normalleşen sosyal yaşama geri dönmesini de olumsuz etkilemektedir.(Özkan & Çetinkaya Kutun, 2021).

Toplumu bir araya getiren fertlerin ruhsal bağlamda sağlıklı olmayışı, sosyolojik bağlamda birey ve toplum arasındaki dengeyi de olumsuz yönde etkilemektedir. Afetler nedeniyle travma geçiren toplumsal yapıya tesir etmiş duygusal çöküntüler, duyuşsal bağlamda fiziki davranışları da yansıtmaktadır. Afet sonrası normal hayata dönüşte maddi ve manevi kayıpların yanı sıra sosyal yaşama dönüşte barınma, iş istihdamındaki değişim vb. unsurlar doğal afet sonrası yaşanan travmatik duyuları tetikleyen sıkıntılardır (Altun, 2018).

Spor

Spor kavramı, tarihi süreç içerisinde ilk defa Eski Yunanca'da, "kibar ve asil erkeklerin uğraş alanında olan hareketler" anlamına gelen bir kelime olarak kullanılmıştır. "spore", "sports" veyahut "sporting" gibi sözcüklerle İngilizce de ifade edilen spor kelimesi aslen Latince kökenli olup, "dağıtmak" veya "birbirinden ayırmak" manasına gelen, "disportore"

ve “deportare” kelimelerinden türetilerek zaman içerisinde dilimize entegre edilmiştir (Açıkada, 2010).

Orta Çağ’da, “dinlenmek ya da eğlenmek adına yapılan her türlü faaliyeti” olarak tanımlanan spor kavramı (Sunay, 2010), insanların günlük yaşamlarında yükledikleri anlama bağlı kalınarak pek çok şekilde tanımlanmaktadır. Spor ile ilgili literatürde yapılan tanımlamalardan bazıları şu şekildedir;

– Erkal’a göre (1982) spor, “Ferdin tabii çevresini beşeri çevre haline çevirirken elde ettiği kabiliyetleri geliştiren, belirli kurallar altında araçlı ve araçsız, ferdi veya toplu olarak,boş zaman faaliyeti kapsamında veya tam zamanını alacak şekilde meslekleştirerek, yaptığı sosyalleştirici, toplumla bütünleştirici, ruh ve fiziki geliştiren, rekabetçi, dayanışmacı ve kültürel bir olgudur (s.119)’’.

– Spor, Avrupa Konseyi tanımına göre, “Fiziksel olarak formda kalmayı ve ruhsal sağlığı anlatmak ya da iyileştirmek, sosyal ilişkiler kurmak veyahut her düzeydeki rekabette sonuç elde etmek amaçlarıyla, rastlantısal veya organize katılım yoluyla gerçekleşen fiziksel faaliyet (Council of Europe, 2001)’’ olarak tanımlanmıştır.

– Spor, bireylerin doğal çevresini insanın özüne yöneltirken çeşitli yeteneklerini geliştiren, profesyonel veyahut belirli kurallar dışında bireysel ya da toplu olarak Sosyolleştirici özelliklerle de sahiptir fiziksel ve ruhsal gelişime katkı sunan kültürel bir olgudur (Amman, 2000).

– Başka bir tanımlamaya göre ise spor, psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik yönden zihinsel ve motor beceresinin gelişimini sağlayan sosyal, anatomik, biyolojik ve pedagojik bir olgudur. Yanı sıra beden, ruh ve fikirsel yönden bireylerin gelişmesi ve bu gelişim içerisinde pek çok alanın aynı anda koordine edilmesini sağlayan yararlı bir uğraştır (Yetim, 2015).

Yukarıda bahsi geçen bazı tanımlamalar göz önünde bulundurulduğunda sporun insan yaşamına pek çok faydası olduğu anlaşılmaktadır. Sporun bilhassa çocukluk döneminden itibaren daha etkili olduğu, bununla beraber yetişen bireyin sosyal, zihinsel ve fiziki bağlamda çeşitli oyun formatlarında gerekli ortamın oluşturulması halinde mümkün kılınır. Özellikle ergenlik evresinde spor, sosyal ve kişisel gelişimi arttıran bir işlev üstlenmektedir. Yetişkinlik evresinde sağlık açısından daha dirençli olma yönünde sporun etkisi hiç şüphesiz çok büyüktür (Muratlı, 1997). Bireyin hayatında istediği hedeflere varmayı ifade eden yaşamsal tatmin, spor yapma faktöründen olumlu yönde etkilenmektedir (Han & Polat, 2022)

Sporun kapsamı oldukça geniş bir yelpazeye sahiptir. Etnik grup gözetmeksizin evrensel bir özelliğe sahip olan spor, cinsiyet, ırk, ulus, yaş grubu, meslek, yaşam standartı gibi etkenleri gözetmeksizin bireyi hem iç güdüsel hem de dış görünüş itibariyle şekillendiren bir olgudur.

Wilkerson, sporun 7 işlevi olduğunu ileri sürmektedir. Bu işlevler şu şekildedir (Floyd & Allen, 2004):

- *Duygusal boşalma:* Duyuşsal bağlamda ifade edilen ya da edilemeyen duyguların serbest bırakılmasını sağlayan ve bunun yanı sıra kişide gerginlik ve saldırganlık eğilimini hafifleten bir yoldur.
- *Kimliğin doğrulanması:* Bireyin kişisel niteliklerinin tanınması ve tatmin olmayı sağlamaktır.
- *Sosyal kontrol:* Toplumsal bağlamda bir kontrol amacı güderek toplum yapısındaki kişisel ve grup psikolojisindeki gerginlikle oluşan meydan okuma yolunun etik kurallar dahiline indirgenmesini sağlayarak sosyal yapıyı korumaktadır.
- *Sosyalleşme:* Bir sosyalleşme aracı olarak bireylerin asosyal yapısındaki durumunu kurtarmayı işlevselleştirmektedir.
- *Değişim aracı:* Toplum yapısında bir değişim aracı görevi üstlenir ve bireyleri yeni davranış kalıplarına sokar.
- *Kolektif bilinç:* Spora yönelen bireyleri ortak hedefler doğrultusunda bir araya getiren toplumsal bir araçtır.
- *Başarı:* Katılımcı ve seyirciler için başarı duygusunun hissedilmesini sağlar (s.61).

Sporun fizyolojik etkileri.

Sporun kişide nasıl faydalı olabileceği insanın fizyolojik doğasında gizlidir. Vücudun tüm fonksiyonlarının çalışabilmesi için enerji gereklidir. Spor yapan bireyin fizyolojik doğasını etkileyen temel unsurlardan biri de bu noktada beslenmedir. Sporcuların aktivite sırasındaki gelişimine yön veren yaşamsal gereksinimler arasında beslenmenin rolü oldukça önemlidir. Temeli sağlıklı beslenme ilkelerine dayanan sportif besin tüketim alışkanlıkları arasında:

- *Enerji:* Sportif aktivite yapan bireyin besin kaynaklarından uygun miktarda aldığı karbonhidrat, protein, yağ ve vitamin dengeleri,
- *Sıvı:* Sıvının türü ve alınan miktarı,
- *Zamanlama:* Yiyecek ve sıvı tüketiminin sportif aktiviteyle olan arasındaki zaman dilimi gibi faktörler bu süreç içerisinde ön plana çıkan başlıca etmenler arasında sıralanabilir. Spor yapan bireyin sağlıklı bir yaşam sürmesinde yeteri miktarda alınan besin değeri oldukça önemlidir. Bilhassa tüketilen besinlerin enerjiye dönüşümü, kişinin fizyolojik yapısını ve sağlık dengesini koruyan bir araçtır. Sportif aktivite yapan bireylerde besin, sıvı, vitamin ve sağlıklı düzeyde alınan yardımcı maddeler, kaliteli enerji üretimi sağlayarak bireyin sağlık, fizyolojik ve biyolojik yapısını olumlu yönde etkiler. Gerekli enerjinin sağlanmasında

hiç şüphesiz alınan besinlerin türü ve miktarı olduğu kadar, insan yapısının fizyolojik dengesindeki metabolik zamanlama da çok önemlidir (Kayne & 2006).

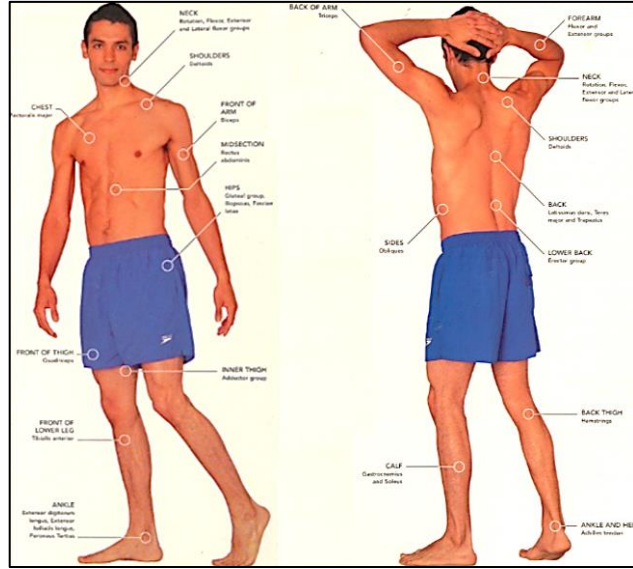
Egzersiz ve sporda beslenme, yoğun antrenman ve kişinin performansındaki etkisinde hayati bir rol üstlenmektedir. Sportif aktivite yapan bireyin ihtiyaç duyduğu enerjinin oluşmasında gerektiği kadar alınan gıda ve besin takviyeleri, kişinin fizyolojik dengesini koruyan temel bir unsurdur. İyi bir beslenme bu noktada sporcu vücudundaki yakıt ikmali ve rehidrasyonu sağlarken, dokuların ve kaslar inove ederek bireyin olumsuz etkiler olmadan bir sonraki fiziksel aktiviteye katılmasını sağlar (Manore & Thompson, 2000).

Yeteri düzeyde besin alan sporcunun fizyolojik doğasında; kas lifleri, aerobik-anaerobik metabolizma, kreatin, gastrointestinal, vücut ısısı, hemoglobin, kardiyovasküler ve aerobik-anaerobik solunum gibi pek çok fizyolojik düzendeki hiyerarşik rutinler değişkenlik göstermektedir. Spor yapan bireylerde sağlık yönünden tüm bu kimyasal düzenin yapısında bir işleyiş vardır ve oldukça düzenlidir (Kayne & 2006).

Beslenmeyi egzersizle desteklemek diyabet, kalp-damar hastalıkları, hipertansiyon, obezite gibi çok sayıda kronik hastalık riskinin azaltılmasına da yardımcı olmaktadır. Hatta fizyolojik doğası hasarlı Tip 2 diyabet ve koroner kalp hastalığı gibi sağlık sorunlarına sahip egzersiz yapan kişilerin ölüm oranlarının, spor yapmayanlara oranla daha düşük olduğu sporun ehemmiyetini daha da pekiştirmektedir (Eriksson, 1999; Hardman, 1991).

Spor yapan birey, vücut yapısını bilmesi önemlidir. Spor/egzersiz/müsabakalarda yaşanacak sakatlıkları veyahut alınacak darbelere karşı kendini koruma iç güdüsüyle harekete geçen sporcunun vücudun fizyolojik işleyişinden haberdar olması gerekmektedir. Spor/egzersiz/müsabakaya katılmadan önceki süreçlerde vücudun doğasındaki sistemlerin kaliteli ve zarar görmeden çalışabilmesi için bir ön hazırlığın yapılması şarttır. Fizyolojik bağlamda insan bedenindeki; kas, tendon, bağ ve eklem kapsüllerindeki hareketlenmenin çeşitli esneme, açma ve germe hareketleriyle vücut yapısının rahatlaştırılması, bir sporcunun ehemmiyetle yapması gereken başlıca unsurlardan biridir (Mundy, (2003).

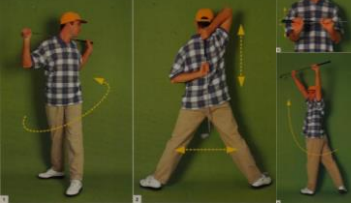
Şekil 7. Spor Yapan Bireyin Esneme Hareketi Sırasında Bilmesi Gereken Kas Yapılarından Bazıları (Mundy, 2003)

İnsan doğası gereği kişinin fizyolojik mekanizmalarındaki uygunluk düzeyi egzersiz ve profesyonel spor yapan bireylerde sağlıklı beslenme düzeni her ne kadar olsa da vücut yapısındaki fizyolojik dengenin işleyişini bilmesi çok önemlidir. İnsan bedeninin yapısındaki kas, kemik ve biyomekanik fiyolojiyi bilen sporcu, vücut yapısındaki hücreler arası bağlantı ile kas-kemik yapısı arasındaki iletişimi anlayarak esneme döngüsü süresinde spor öncesi ölçülebilen kondisyon, güç ve dayanıklılık gerektiren aktiviteleri rahatlıkla planlayabilmektedir (Drinkwater, 1998; Komi, 1998).

Sporun bireysel ya da gruplar halinde amatör veya profesyonel olarak yapılan pek çok dalı bulunmaktadır. Voleybol, futbol, atletizm, badminton, masa tenisi, jimnastik, basketbol, binicilik, güreş, eskrim, golf, halter, tenis vb. dallar spor aktivitelerinin yalnızca birkaçını oluşturmaktadır. Bu spor dallarından herhangi birini gerçekleştiren bireyin fizyolojik bağlamda her defasında gerçekleştirmesi gereken bir takım fiziksel aktiviteyle ön hazırlık sürecini gerçekleştirmesi gerekmektedir. Sağlıklı kas yapısının gelişimine olanak sunmak için sporcunun basit veya farklı spor dallarında gerçekleştireceği aktivitelerden önce yapacağı sportif aktiviteye göre bazı kas gruplarını esneterek hazırlık yapması gerekmektedir. Bu esneme hareketleri hem kas ve doku yapısını harekete geçirerek sportif aktiviteden verim alınmasına hem de spor sırasında yaşanacak sakatlık ve ağrı gibi fiziki veya fizyolojik rahatsızlıkların önlenmesine zemin hazırlayacaktır (Oja & Borms, 2004; Merchant & Griffin & Charnock, 2007).

Tablo 2. Farklı Spor Dallarına Ait Başlıca Esneme Hareketlerinden Bazı Örnekler (Mundy, 2003)

FUTBOL	
RAKET SPORLARI	
GOLF	
BEYZBOL	
NETBOL	
BASKETBOL	
BİSİKLET	
YÜZME	
KAYAK	

Sporun psikolojik etkileri.

Psikoloji, zihin ve zihinsel süreçleri inceleyen bilim dalıdır (A. & C. Black, 2006). Spor psikolojisi ise sporun psikolojik temel süreçleri ve etkilerinin incelenmesidir. Spor, insan doğasında her türlü fiziksel aktivite, zihinsel ve davranış dünyasında etki barındırmaktadır (Gross, 1996)

Spor, anatomik, fiziki ve biyolojik anlamdaki etkilerinin yanı sıra insan psikolojisini derinden etkileyen bir olgudur. Spor, bireylerin deneyimleri ve sosyal yaşamlarında sağlıklı kararlar alınmasına fayda sağlamaktadır. Sağlıklı bedene sahip bireylerin spor yaparken stres

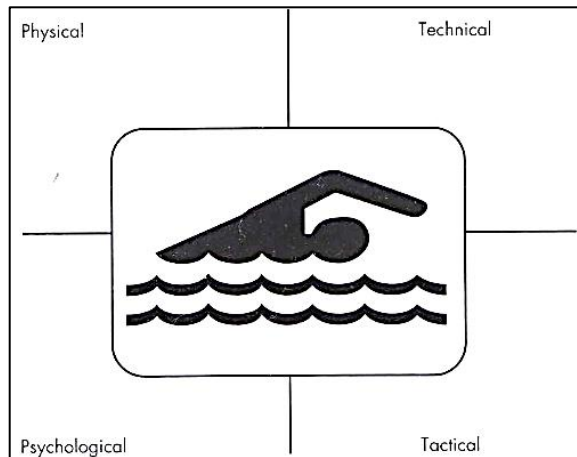
atma ya da dinlenme noktasındaki zevk alma duyularını harekete geçirerek her iki zıt duygunun oluşturduğu psikolojik etkileri, rahat ve keyifli bir şekilde atlatmaya yardımcı olmaktadır. Pedagojik bağlamda sorumluluk bilincini bireye aşıl原因 sporun, kişisel gelişim noktasında da etkisi hiç şüphesiz çok büyüktür (Özdenk, 2018).

Spor, psikolojik bağlamda sportif aktivite yapan bireylerde mutlu, keyifli, eğlenceli ve kişisel ödöl duyularıyla tatmin eden bir özelliğı mevcuttur (Floyd & Allen, 2004). Fiziksel aktivite zihinsel sağlığın gelişmesine olanak sunarken aynı zamanda da orta düzeydeki depresyon ve kaygı düzeylerinin azalmasına yardımcı olur (Steptoe, 1992)

Kişisel sağlığın korunmasında etkin bir rol üstlenen sportif aktivitelerin fizyolojik ve biyolojik yöndeki olumlu etkilerinin yanı sıra ruh sağlığının gelişimine de büyük oranda katkı sağlamaktadır. Spor, insanların bireysel refahını büyük oranda etkilemektedir. Kişisel gelişim noktasında bireylere ayırt edici katkılar sunan spor, insan psikolojisinde tatmin olma, beğenilme, başarma ve kabul görme tanınırlılığıyla psikolojik tatminkarlığını markalaştırır (Mcnamee, 2014).

Profesyonel ve hatta bireysel aktivitelerin; fiziksel, teknik, taktik ve psikolojik olmak üzere 4 ana bileşeni bulunmaktadır. Bu bileşenler arasında iki faktör, sporun zihinsel ve duyuşsal boyutuna işaret etmektedir. Bunlardan ilki, strateji, planlama ve karar verme gibi taktiksel boyutta insan zekasının spor yaparken ön plana çıktığı olgudur. Bu olgu, kişinin sosyal yaşamına yön veren ciddi kararların alınmasına kolaylık sağlarken aynı zamanda da sosyal ve toplumsal yaşamı sekteye uğratmayacak çözüm odaklı yönelime sahip bireylerin gelişmesine olanak sunar. İkinci faktör ise psikolojik yönden spor yapan kişinin ruhsal boyutta iç güdüsel hareket etmesine yön veren duyuşsal bir boyuttur. İnsanların ruh sağlığında iyileşme, stres atma, huzurlu ve sağlıklı düşünme eğilimine yönelten spor, insan bedenindeki sağlığının yanı sıra ruh sağlığının korunması ve onarılmasına yardımcı olan önemli bir faktördür (Moran, 2004)

Şekil 8. Sporun 4 Ana Bileşeninde Psikoloji (Moran, 2004)

Spor, insanların psikolojisinde öz güven duygusunu tetikleyerek bireye güçlü bir rehberlik sağlar. Çeşitli durumlarda optimal duygusal veya zihinsel duruma hazırlık yaparak bireyin odaklanabileceği, keşfetme arzusunu, geliştirme yetisini, iyileştirme becerisini, konsantre olabileceği ve elinden gelenin en iyisini yapabilecek bir psikolojiye sahip olmasına katkıda bulunur. Bu noktada da sporun psikolojik olarak stresli ve zorlu durumlarla baş etmeye zemin hazırlayan bir araç olarak kaynaklık eder (Gould, 2001).

Sportif aktivite veyahut profesyonel sporcularda gözlemlenen haz alma duygusu bilhassa rekabete dönüştüğünde kişinin psikolojisinde bazı olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Bilhassa profesyonelleşen sporcunun öfke, kazanma hırsı, kibir, stres, ve kaygı gibi kazanma hırsıyla gelen benlik iç güdüsü, pek çok müsabaka öncesinde, sırasında ve sonrasında kişide gözlemlenen bazı saldırgan eğilimine yönlendiren psikolojik kaygılar yaratabilir (Mcnamee, 2014).

Otokontrol yönetimini sağlayamayan, hayal kırıklığı, saldırganlık ve iç güdüselle saldırganlık eğilimine kaybetme veyahut başaramama duygusuyla yönelim gösteren sporcuların, ceza ve hatta spordan ihraç/men etme cezalarıyla kontrol altına alınması sağlanır (Jarvis, 1999)

Sporun sosyolojik ve toplumsal etkileri.

Sosyalleşme, insanların bir kişiyi toplumun bir üyesi olarak etkili bir şekilde işlev görmesi için donatan davranış kuralları, tutum ve toplum idealizminin edindiği süreci tanımlamaktadır (Durkin, 1995).

İnsanların sağlıklı düşünmesine yardımcı olan spor, sosyal yaşamı oluşturan bireylerin daha keyifli vakit geçirmesine, toplumsal bağlamda bireylerin iletişim becerilerinin gelişmesine ve bunun yanı sıra belirli toplumsal kuralların dengeli bir şekilde uygulanmasını sağlayan bir araçtır (Kukuoğlu, 2018).

Sporun insan yaşamındaki etkisi ve bireylerin spora uyum sağladığı süreç içerisinde kaçınılmaz olarak karşılaştıkları çevresel ve zihinsel etkenler sosyolojik olarak toplum yapısını bir aradan tutan başlıca etmendir (Murphy, 1995). Spor, sosyolojik ve toplumsal sosyalleşmede bir aracı görevi üstlenmektedir. Sosyal tutumların, değerlerin ve davranışların gelişiminde spor bir etki yaratmaktadır. Kişide cesaret, öz güven, disiplin ve sosyolojik bağlamda azmi tetikleyerek fayda sağlamaktadır (Drewe, 1998).

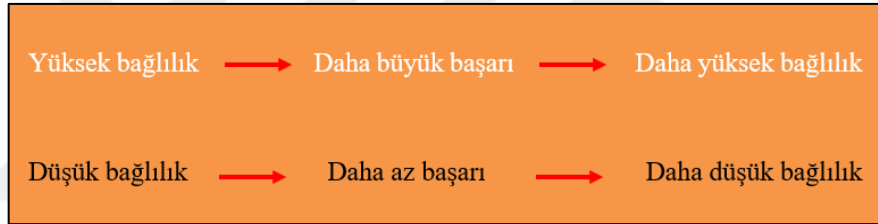
İnsanlar yaşamının büyük bir bölümünü pek çok alandaki sosyal gruplarda geçirirler. Gerek ihtiyaçlarını karşılarlarken gerekse de sosyolojik bağlamda keyifli ortamlar yaratırken çeşitli karakterde, cinsiyette ve ırkta farklılık gösteren bireylerle bir arada olurlar. Birbiriyle

etkileşim içerisinde olan ve her birinin diğer kişiyi etkilediği ve ondan etkilendiği kaçınılmaz bir durumdur. Bu noktada spor, insanların iletişim becerisini yükselterek birbirleriyle daha keyifli bir iletişim kurmasına yardımcı olur (Moorhead & Griffin, 1998).

Bilhassa sportif aktivitelerin çocukluk evresinden itibaren başlanması kişiyi yetişkinlik sürecine hazırlar ve sorumluluk bilincinin geliştirilmesine yardımcı olur. Ergenlik ve yetişkinlik evresine gelen bireyin toplumda arkadaş edinmek veyahut sosyal bir gruba mensup olma yetisini geliştirerek kendi becerilerini toplumsal alanlarda sergilemesine olanak sunar (Weiss, 1995; Kerr, 2001).

Spor psikolojisinde oluşan sosyolojik ve toplumsal bağ, birlikte oynayan ve birbirleri üzerinde rekabet arzusuyla gelişen güçlü ve başarılı olma hissiyatı sosyal yaşamdaki sporun toplumsal etkisinden oldukça farklıdır. Mevcut bir takıma katılan bireylerin oluşturduğu sosyolojik yapıyla gelişen küçük topluluk bir ekibe dönüşerek birbirleri üzerinde belirli hedefler doğrultusunda gelişen bağlılıkla neticelenir (Jarvis, 1999).

Şekil 9. *Sporda Ekip/Grup Bağlılığı ve Başarı Arasındaki İlişki (Jarvis, 1999)*

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Yöntem

Araştırma Yöntemi

Çalışma, Atatürk Üniversitesi Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı, Fakülte Etik kurulunun 20.06.2023 tarihli oturumunda ele alınan E-70400699050.02.04-2300191246 sayılı, 2023/6 Fakülte Etik Kurulu Kararı 98’de, “Öğretmen Adaylarının Afetlere Yönelik Tutumlarının Sportif Aktivite ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezinin etik kurallara uygun olduğu ve araştırmanın yürütülmesine yönelik kararıyla yapılmıştır.

Araştırmada kişisel bilgi formu ve afet tutum ölçeği olmak üzere iki bölümden meydana gelen anket form kullanılmıştır. Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modelleri, geçmişte yaşanmış bir durumu veya şuanda gerçekleşen bir duruma müdahale etmeksizin olduğu gibi betimlemeyi amaç edinen araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmada konu olan bireylerin, olayların veya nesnelerin, bulunduğu koşullar içerisinde ve müdahale olmaksızın tanımlanmaya çalışılır. Gözlemlenen veya çalışılan gruplara yönelik herhangi bir şekilde değiştirmeye, etkilemeye yönelik hiçbir girişimde bulunulmaz. Bilinmek istenen şey vardır ve oradadır. Bilmeniz gereken şey vardır ve oradadır. Doğru bir şekilde "gözlemlemek" ve belirli bir teşhis koymak önemlidir (Karasar, 2020).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini, 2022/2023 eğitim-öğretim yılı içerisinde Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi yaz okulunda öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise çalışmaya gönüllü katılacak olan ve evren içerisinde ulaşılabilir olan bireyler sağlayacaktır. Bu kapsamda araştırma 401’i kadın 149’u erkek olmak üzere toplam 550 öğretmen adayının katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada iki bölümden oluşan anket form kullanıldı. Bunlar Kişisel Bilgi Formu ve Afet Tutum Ölçeğidir.

1) Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların; cinsiyet, yaş, aile yapısı, yaşadıkları bölge, afete maruz kalma, afette yakınıni kaybetme, afet eğitimi alma, sportif aktivite yapma, sportif aktivite

türleri ve haftalık sportif aktivite süreleri demografik özelliklerini belirlemek amacı ile 10 maddeden oluşan formdur.

2) Afet Tutum Ölçeği: Türkan ve Kılıç (2017) tarafından geliştirilen ölçek 23 madde, 3 alt boyuttan, Bilişsel alt boyut 7 maddeden, Duyuşsal alt boyut 9 maddeden, Davranışsal alt boyut 7 maddeden ve 5’li likert yapısına sahiptir. Ölçekte yer alan olumlu maddeler için; Tam=5, Çok=4, Orta=3, Az=2, Hiç=1 olarak belirlenmiştir. Ölçekten alınabilecek en yüksek madde toplam puan ortalaması 5, en düşük madde toplam puan ortalaması 1’dir. Ölçeğe ait güvenirlik katsayıları bilişsel alt boyut 0,86, duyuşsal alt boyut 0,83 ve davranışsal alt boyut 0,85 olarak hesaplanmıştır.

Süreç/Uygulama

Araştırmacı ve danışmanı tarafından hazırlanan anket yüz yüze (sınıf ortamında) ve çevrimiçi olarak 2022-2023 eğitim öğretim yılında üniversitelerde öğrenim gören farklı bölümlerdeki öğrencilere gerekli izinler alındıktan sonra uygulanmıştır. Toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarıldıktan sonra gerekli analizler yapılmış ve ilgili tablolar yorumlanıp tartışıldıktan sonra öneriler sunulmuştur.

Araştırmacı Rolü

Araştırmacı, uluslararası ve ulusal literatür taraması ile kavramları tanımlayacak ve kavramsal çerçeveyi ortaya koyacaktır. Anketler, yüz yüze ve çevrim içi uygulanarak gerekli analizler yapılmıştır. Araştırmanın sorunsalına ilişkin bulgular ortaya konulduktan sonra bilimsel literatür ışığında tartışılmış ve ardından öneriler sunulmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmacılar istatistiksel analizler yapmadan önce, yapılacak analiz ile ilgili doğrusalılık, durağanlık, homojenlik ve normallik gibi varsayımların karşılandığını gösteren istatistiksel bilgileri vermelidirler. Araştırmacıların daha sonra tercih ettikleri analiz tekniklerini doğrulamaları gerekir (Tozoğlu & Dursun, 2020).

Araştırmada verilerin analiz edilebilmesi için ilk olarak tüm anketlerden elde edilen verilerin SPSS veri tabanına aktarılması sağlanmıştır. Öğrencilerden elde edilen veriler yüz yüze anketlerle toplandığı için eksik ya da yanlış olan 29 veri değerlendirmeye alınmamıştır. Çalışma kapsamındaki verilerin analiz edilmesinde SPSS 25,00 paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde başlangıçta frekans analizi olmak üzere, aritmetik ortalama, mod, medyan, standart sapma gibi tanımlayıcı istatistiksel analiz yapılmıştır. Ardından verilerin normal

dağılım gösterip göstermediğini tespit etmek için ilk olarak mod, medyan ve ortalama, yanı sıra çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Bu değerler Tablo 4’de verilmiştir.

Tablo 3. *Afet Tutum Ölçeğine Ait Tanımlayıcı İstatistik Dağılımı*

	Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal
n	550	550	550
Ss.	5,04	6,42	5,74
Mean	21,08	36,46	17,80
Skewness	,362	-,696	,479
Kurtosis	,044	-,140	-,262

Tablo 3’de görüldüğü Afet Tutum Ölçeği bilişsel alt boyutu Skewness ,362 ve Kurtosis ,044, duyuşsal alt boyutu Skewness -,696 ve Kurtosis -,140 ve davranışsal alt boyutu Skewness ,479 ve Kurtosis -,262 olduğu tespit edilmiştir. Afet Tutum Ölçeği alt boyutlarının mod, medyan, aritmetik ortalamaları, çarpıklık ve basıklık değerlerinin birbirine yakın olduğu, Büyüköztürk (2012), Tabachnik ve Fidell (2015) ile George ve Mallery (2010)’nin belirttiği sınırlar içerisinde (-1 ile +1; -1,5 ile +1,5; -2,0 ile +2, 0) aralığındaki veri setlerinin normal dağılım gösterdiği saptanmıştır.

Normal(standart) dağılım gösteren bu veriler, parametrik testlerden biri olan iki farklı bağımsız değişken ve afet tutum ölçeği alt boyutlarındaki farklılığı belirlemek için “Bağımsız Örneklem T-testi” uygulanmıştır. İki den fazla farklı değişken ile afet tutum ölçeği alt boyutları arasındaki farklılaşmayı belirlemek için “Tek Yönlü Varyans Analizi” testi yapılmıştır. Katılımcıların yaşları ve sportif aktivite yapma süreleri ile afet tutum ölçeği alt boyutları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla “Pearson korelasyon” analizleri yapılarak sonuçlar $p < 0,050$ anlamlılık düzeyine göre değerlendirilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik

Tablo 4. *Afet Tutum Ölçeği Güvenirlilik Cronbach's Alpha Değerleri*

Ölçek Alt Boyutları	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Bilişsel	,86	7
Duyuşsal	,87	9
Davranışsal	,85	7

a) 0,50'den küçük (Güvenilirliği düşük),

b) 0,50 ile 0,80 arasında (Güvenilirliği orta) düzeydedir.

c) 0.80'den büyük (Güvenilirliği yüksektir). Salvucci, vd., (1997)’e göre oldukça güvenilir demektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Bulgular

Tablo 3. *Katılımcıların Cinsiyet Dağılımı*

		n	%
Cinsiyet	Kadın	401	72,9
	Erkek	149	27,1
	Toplam	550	100,0

Araştırma, 401'i kadın ve 149'u erkek olmak üzere iki farklı cinsiyet değişkenliği gösteren toplam 550 öğretmen adayının katılımı ile gerçekleştirilmiştir.

Tablo 4. *Katılımcıların Yaş (Yıl) Dağılımı*

	n	$\bar{x}$	Ss.
Yaş (Yıl)	550	23,46	3,44

Katılımcıların yaş ortalaması $23,46 \pm 3,44$ olarak saptanmıştır.

Tablo 5. *Katılımcıların Aile Yapısı Dağılımları*

		n	%
Aile Yapısı	Çekirdek	434	78,9
	Geniş	116	21,1
	Toplam	550	100,0

Katılımcıların 434' ü çekirdek aile yapısına ve 116'sı ise geniş aile yapısına sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 6. *Katılımcıların Yaşadıkları Bölge Dağılımı*

		n	%
Yaşanılan Bölge	Kırsal	100	18,2
	Kentsel	450	81,8
	Toplam	550	100,0

Katılımcıların 100'ü kırsal alanda yaşadığını belirtirken 450'si kentsel alanlarda yaşadığını belirtmiştir.

Tablo 7. Katılımcıların Afete Maruz Kalma Dağılımları

		n	%
Afete Maruz Kalma	Evet	235	42,7
	Hayır	315	57,3
	Toplam	550	100,0

Katılımcıların 235'i bir afet ile karşı karşıya kaldığını ifade ederken 315' i herhangi bir afet ile karşılaşmadıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 8. Katılımcıların Afette Yakınını Kaybetme Dağılımı

		n	%
Afette Yakını Kaybetme	Evet	57	10,4
	Hayır	493	89,6
	Toplam	550	100,0

Katılımcıların 57'si herhangi bir afette yakını kaybettiğini belirtirken 493'ü herhangi bir afette yakını kaybetmediğini belirtmiştir.

Tablo 9. Katılımcıların Afet Eğitimi Alma Dağılımı

		n	%
Afet Eğitimi Alma	Evet	147	26,7
	Hayır	403	73,3
	Toplam	550	100,0

Katılımcıların 147'si afet eğitimi aldığını ifade ederken 403'ü herhangi bir afet eğitimi almamıştır.

Tablo 10. Katılımcıların Sportif Aktivite Yapma Dağılımı

		n	%
Sportif Aktivite Yapma	Evet	321	58,4
	Hayır	229	41,6
	Toplam	550	100,0

Katılımcıların 321'i sportif aktivitelere katılım gösterirken 229'unun sportif aktivitelere yer almadığı görülmektedir.

Tablo 11. Katılımcıların Sportif Aktivite Türleri Dağılımı

		n	%
Sportif Aktivite Türü	Bireysel	250	45,5
	Takım	71	12,9
	Yapmıyorum	229	41,6
	Toplam	550	100,0

Sportif aktivitelere katılım gösteren katılımcıların 250'si bireysel aktivitelerde yer alırken 71'i takım faaliyetlerinde yer almaktadır.

Tablo 12. Katılımcıların Haftalık Sportif Aktivite Süreleri (Saat) Dağılımı

	n	$\bar{x}$	Ss.
Sportif Aktivite Süresi (Saat)	321	6,04	5,09

Katılımcıların haftalık sportif aktivite süresi (saat) ortalamaları $6,04 \pm 5,09$ olarak saptanmıştır.

Tablo 13. Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması (T-Testi)

	Cinsiyet	n	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Bilişsel	Kadın	401	21,03	5,05	-,363	,717
	Erkek	149	21,20	4,96		
Duyuşsal	Kadın	401	37,45	6,02	6,126	,000
	Erkek	149	33,79	6,71		
Davranışsal	Kadın	401	17,56	5,82	-1,58	,113
	Erkek	149	18,44	5,52		

Katılımcıların afet tutum ölçeği alt boyut puan ortalamaları ile cinsiyetler arasındaki farklılaşmayı tespit etmek amacıyla t-testi uygulanmıştır. Yapılan t-testi analizi neticesinde $p < 0,050$ düzeyinde duyuşsal alt boyutta, kadın katılımcıların lehine farklılık gösterdiği sonucuna varılmıştır. Bilişsel ve davranışsal alt boyutlar ile cinsiyetler arasında farklılık saptanmamıştır.

Tablo 14. Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Yaş (Yıl) Değişkenine Göre Karşılaştırılması (Pearson Korelasyon Analizi)

		Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal
Yaş	r	-,056	-,088*	,020
	p	,192	,039	,634
	n	550	550	550

Katılımcıların yaşları (yıl) ile afet tutum ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi tespit etmek için pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Yapılan korelasyon analizi neticesinde $p < 0,050$ düzeyinde katılımcıların yaşları ile duyuşsal alt boyut arasında negatif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların yaşları ile bilişsel ve davranışsal alt boyutlar arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 15. Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Aile Yapısı Değişkenine Göre Karşılaştırılması (T-Testi Analizi)

	Aile Yapısı	n	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Bilişsel	Çekirdek	434	20,98	5,11	-,823	,411
	Geniş	116	21,42	4,76		
Duyuşsal	Çekirdek	434	36,71	6,35	1,776	,076
	Geniş	116	35,52	6,64		
Davranışsal	Çekirdek	434	17,62	5,77	-1,430	,153
	Geniş	116	18,48	5,61		

Katılımcıların afet tutum ölçeği alt boyut puan ortalamalarında aile yapılarına göre aralarındaki farklılaşmayı tespit etmek için t-testi uygulanmıştır. Yapılan t-testi analizi neticesinde $p < 0,050$ düzeyinde duyuşsal, bilişsel ve davranışsal alt boyutlarında, aile yapıları arasında afet tutum düzeylerinde farklılık saptanmamıştır.

Tablo 16. Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Yaşanılan Bölge Değişkenine Göre Karşılaştırılması (T-Testi Analizi)

	Yaşanılan Bölge	n	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Bilişsel	Kırsal	100	21,13	5,21	,109	,913
	Kentsel	450	21,06	5,01		
Duyuşsal	Kırsal	100	35,39	6,80	-1,854	,064
	Kentsel	450	36,70	6,32		
Davranışsal	Kırsal	100	17,45	5,66	-,683	,495
	Kentsel	450	17,88	5,77		

Katılımcıların afet tutum ölçeği alt boyut puan ortalamalarında yaşanılan bölgeye göre aralarındaki farklılaşmayı tespit etmek için t-testi uygulanmıştır. Yapılan t-testi analizi

neticesinde $p < 0,050$ düzeyinde duyuşsal, bilişsel ve davranışsal alt boyutlarında yaşanan bölgelere göre katılımcılar arasında afet düzeylerinde farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 17. Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Afete Maruz Kalma Durumlarının Değişkenliğine Göre Karşılaştırılması /T-Testi Analizi)

	Afete Maruz Kalma	n	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Bilişsel	Evet	235	21,85	5,35	3,099	,002
	Hayır	315	20,49	4,72		
Duyuşsal	Evet	235	37,09	6,59	1,985	,048
	Hayır	315	35,99	6,27		
Davranışsal	Evet	235	18,18	6,03	1,346	,179
	Hayır	315	17,52	5,52		

Katılımcıların afet tutum ölçeği alt boyut puan ortalamalarında afete maruz kalma durumlarına göre aralarındaki farklılaşmayı tespit etmek için t-testi yapılmıştır. Yapılan t-testi analizi neticesinde $p < 0,050$ düzeyinde bilişsel ve duyuşsal alt boyutlarında afete maruz kalan bireyler lehine farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Davranışsal alt boyutta ise afete maruz kalma durumları arasında afet tutum düzeylerinde farklılık saptanmamıştır.

Tablo 18. Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Afette Yakınını Kaybetme Durumlarındaki Değişkenliğine Göre Karşılaştırılması (T-Testi Analizi)

	Afette Yakınını Kaybetme	n	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Bilişsel	Evet	57	23,61	5,27	3,858	,000
	Hayır	493	20,78	4,94		
Duyuşsal	Evet	57	37,08	6,57	,772	,441
	Hayır	493	36,39	6,41		
Davranışsal	Evet	57	20,03	5,50	3,214	,002
	Hayır	493	17,54	5,72		

Katılımcıların afet tutum ölçeği alt boyut puan ortalamalarında afette yakınını kaybetme durumlarına göre aralarındaki farklılaşmayı tespit etmek amacıyla t-testi uygulanmıştır. Yapılan t-testi analizi sonucunda $p < 0,050$ düzeyinde bilişsel ve davranışsal alt boyutlarda afette yakınını kaybeden bireyler lehine farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duyuşsal alt boyut ise afette yakınını kaybetme durumlarına göre afet tutumlarında katılımcılar arasında farklılık saptanmamıştır.

Tablo 19. Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Afet Eğitimi Alma Durumlarındaki Değişkenliğine Göre Karşılaştırılması (T-Testi Analizi)

Afet Eğitimi Alma		n	x	Ss.	t	p
Bilişsel	Evet	147	23,41	5,09	6,821	,000
	Hayır	403	20,22	4,75		
Duyuşsal	Evet	147	36,84	6,16	,833	,405
	Hayır	403	36,32	6,52		
Davranışsal	Evet	147	19,25	5,98	3,601	,000
	Hayır	403	17,27	5,57		

Katılımcıların afet tutum ölçeği alt boyut puan ortalamalarında afet eğitimi alma durumlarına göre aralarındaki farklılaşmayı belirlemek için t-testi uygulanmıştır. Yapılan t-testi analizi neticesinde $p < 0,050$ düzeyinde bilişsel ve davranışsal alt boyutlarda afet eğitimi alanlar lehine farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duyuşsal alt boyut ise afet eğitimi alma durumlarına göre afet tutum düzeylerinde katılımcılar arasında farklılık saptanmamıştır.

Tablo 20. Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Sportif Aktivite Durumlarındaki Değişkenliğine Göre Karşılaştırılması (T-Testi Analizi)

Sportif Aktivite Durumu		n	$\bar{x}$	Ss.	t	p
Bilişsel	Evet	321	21,68	4,95	3,351	,001
	Hayır	229	20,23	5,05		
Duyuşsal	Evet	321	36,45	6,43	-,032	,974
	Hayır	229	36,47	6,42		
Davranışsal	Evet	321	18,49	5,86	3,389	,001
	Hayır	229	16,84	5,44		

Katılımcıların afet tutum ölçeği alt boyut puan ortalamalarında sportif aktivitelere katılım durumlarına göre aralarındaki farklılaşmayı tespit etmek için t-testi yapılmıştır. Uygulanan t testi analizi neticesinde $p < 0,050$ düzeyinde bilişsel ve davranışsal alt boyutlarda sportif aktivitelere katılım gösteren bireyler lehine farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Duyuşsal alt boyutta ise sportif aktivitelere katılım durumlarına göre afet tutum düzeylerinde katılımcılar arasında farklılık saptanmamıştır.

Tablo 21. Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Yapmakta Oldukları Sportif Aktivite Türünün Değişkenliğine Göre Karşılaştırılması (Anova Testi Analizi)

		n	$\bar{x}$	Ss.	F	p	fark
Bilişsel	Bireysel ¹	250	21,52	4,93	6,274	,014 ,008	1>3 2>3
	Takım ²	71	22,26	5,02			
	Yapmıyorum ³	229	20,23	5,05			
Duyuşsal	Bireysel ¹	250	36,80	6,30	1,681	187	
	Takım ²	71	35,22	6,79			
	Yapmıyorum ³	229	36,47	6,42			
Davranışsal	Bireysel ¹	250	18,54	6,00	5,632	,003	1>3
	Takım ²	71	18,32	5,37			
	Yapmıyorum ³	229	16,84	5,44			

Katılımcıların afet tutum ölçeği alt boyut puan ortalamalarında yapmakta oldukları sportif aktivite türlerine göre aralarındaki farklılaşmayı tespit etmek için anova testi yapılmıştır. Anova analizi neticesinde ise $p<0,050$ düzeyinde bilişsel ve davranışsal alt boyutlarda anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Anlamlı farklılığın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek için yapılan post-hoc (tukey) analizi neticesinde Bilişsel alt boyutta bireysel ve takım faaliyetlerinde bulunan bireylerin spor yapmayan bireylerden yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Davranışsal alt boyutta bireysel aktivitelerde yer alan bireylerin spor yapmayan bireylerden yüksek ortalamalara sahip olduğu görülmektedir. Duyuşsal alt boyutta afet tutum düzeyleri arasında farklılıklar olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 22. Katılımcıların Afetlere Yönelik Tutum Ölçeği Ortalamalarının Sportif Aktivite Süreleri İle Afet Tutum Ölçeği Alt Boyut Puan Ortalamaları Arasındaki İlişkinin Karşılaştırılması (Pearson Korelasyon Analizi)

		Bilişsel	Duyuşsal	Davranışsal
Sportif Aktivite Süresi	r	,057	-,087	,138*
	p	,307	,118	,013
	n	321	321	321

Katılımcıların sportif aktivitelere süreleri ile afet tutum ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasındaki ilişkiyi tespit etmek için pearson korelasyon analizi uygulanmıştır. Yapılan korelasyon analizi neticesinde $p<0,050$ düzeyinde sportif aktivite süreleri ile Davranışsal alt boyut arasında pozitif yönlü ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sportif aktivite süreleri ile bilişsel ve davranışsal alt boyutlar arasında ise ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Tartışma ve Sonuç

Öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumlarının çeşitli değişkenlere göre incelendiği bu çalışmada elde edilen bulgular literatür ışığında tartışıldı. Buna göre araştırmada, katılımcıların afet tutum ölçeği duyuşsal alt boyut ile cinsiyetler arasında kadın katılımcılar lehine anlamlı farklılık olduğu görüldü. Doğan vd. (2023) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutum düzeyleri, duyuşsal davranışsal boyutlarda cinsiyet değişkeni açısından kadın katılımcılar lehine anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşmıştır. Köçer (2019), kadın öğrencilerin, afetlere yönelik tutumlarının erkek öğrencilerden daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Taghizadeh vd. (2012) Tahran'da yapılan çalışmada, bireylerin cinsiyetleri ile tutum düzeyleri arasında kadın katılımcılar lehine anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Yiğit vd. (2020) lisans öğrencilerinde genel afet hazırlık toplam puanlarında kadın katılımcıların erkek katılımcılardan anlamlı olarak daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu görülmüştür. Kortak (2023), sosyal bilgiler öğretmenlerinde duyuşsal boyutta kadınların ortalaması erkeklerin ortalamasından istatistiki açıdan anlamlı bulunmuştur. Diğer araştırmacıların elde ettiği bulgular da göz önünde bulundurulduğunda çalışma neticesinde cinsiyet değişkenliğinde kadın katılımcıların lehine gerçekleşen bir genel kanıya varıldı.

Araştırmada katılımcıların, afet tutum ölçeği duyuşsal alt boyutu ile yaşları arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulundu. Boran ve Ulutaşdemir (2023) acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerinin yaşı ile afet tutum ölçeği puan ortalaması arasında pozitif yönde çok zayıf ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Çalışmada afet tutum ölçeği duyuşsal alt boyutu ve yaşları arasında istatistiki açıdan pozitif yönde kayda değer bir anlamlı ilişki gözlenmedi.

Araştırmada katılımcıların, afet tutum ölçeği alt boyutları ile aile yapıları ve yaşanılan bölgeler arasında anlamlı farklılıklar olmadığı görüldü. Aile, evlenme, kan bağı veya evlat edinme gibi ilişkilerle birbirine bağlı olan, aynı çatı altında yaşayan, gelirleri ortaklaşa paylaşan, sürekli olarak birbirleriyle etkileşim ve ilişki içinde bulunan, karı-koca, ebeveyn-çocuk, kız kardeş-erkek kardeş gibi çeşitli sosyal ilişkilere sahip insanların oluşturduğu bir birliktir (Ağdemir, 1991). Minuchin ve Fishman'ın (1981) Aile Sistemi Kuramı, aile yapıları arasındaki mevcut farklılıkları açıklamak için kullanılan bir yaklaşımdır. Bu teoriye göre, aile, sürekli bir kurumdur ve bu kurum içindeki dinamikler, ailenin benzersiz özelliklerini

şekillendirir. Aile, Minuchin ve Fishman'ın ifade ettiği gibi, stabil bir sürekliliği olan bir yapıdır ve bu süreklilik, ailenin iç dinamikleri ve ilişkileri tarafından desteklenir. Bu yaklaşım, aileler arasındaki farklılıkları anlamamıza ve her bir ailenin kendine özgü bir sistem oluşturmaya yardımcı olur. Araştırmadaki afet tutum ölçeği alt boyutları ile aile yapıları ve yaşanan bölgeler istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık bulunmazken, bulguların anlamlı bir sonuç doğurmadığı da görüldü.

Araştırmada katılımcıların, afet tutum ölçeği bilişsel ve davranışsal alt boyutları ile afete maruz kalan katılımcılar lehine anlamlı farklılık olduğu belirlendi. Doğan vd. (2023) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutum düzeyleri, bilişsel boyutta herhangi bir afete maruz kalan bireyler lehine anlamlı bir farklılaşma görüldü. Dikmenli ve Yakar (2019) tarafından gerçekleştirilen araştırma sonuçlarına göre, afet yaşamış olan öğretmen adaylarının algılama seviyeleri, afet yaşamamış olan öğretmen adaylarına kıyasla daha yüksek bulunmuştur. Benzer olarak Yiğit vd. (2020) lisans öğrencilerinde genel afet hazırlık toplam puanlarında ailede afet eğitimi alan bireylerin daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu görülmüştür. Bu sonucun ortaya çıkmasında, geçmişte afete maruz kalan öğretmen adaylarının afetlere karşı daha temkinli davranmalarının ve araştırma sırasında yaşadıkları olayı anımsamalarının etkisi olabilir (Köçer, 2019). Boran ve Ulutaşdemir (2023) acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerinde afete maruz kalan ve ailesinde afete maruz kalan öğrencilerin afet tutum ölçeği toplam puanların anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Sözcü ve Aydınözü (2019), öğretmen adaylarında afete maruz kalan bireylerin doğal afet okur yazarlığı genel puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Kortak (2023), sosyal bilgiler öğretmenlerinde daha önce bir afete maruz kalanların kalmayanlara göre bilişsel tutumlarında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Çalışma neticesinde afete maruz kalan katılımcıların bilişsel boyutta psikolojik travmalar ya da algılama seviyeleri, davranışsal boyutlardaki anımsamayla birlikte gelen iç güdüsel ve bir o kadar da kontrollü davranmayı gerektiren durumların doğurduğu, afete maruz kalmayanlara oranla daha yüksek bir farklılıkla öne çıktığı görüldü.

Araştırmada katılımcıların, afet tutum ölçeği bilişsel ve davranışsal alt boyutları ile afette yakını kaybeden katılımcılar lehine anlamlı farklılık olduğu bulundu. Etkilediği toplumun sınırlı kapasitesini aşarak yaygın can kaybına, mal kaybına, ekonomik sıkıntılara ve çevresel tahribata neden olan büyük çaplı, öngörülemeyen ve olumsuz olaylardır. Bu tür felaketler, toplumun normal işleyişini ciddi şekilde sekteye uğratarak uzun vadeli etkilere yol açabilir. Bir felaketin kesin nedenleri üzerine net bir tanım olmasa da araştırmacılar, bu büyük çaplı travmatik olayların temel özellikleri konusunda genel bir fikir birliği içindedirler. İlk olarak

afetlerin boyutu ne olursa olsun bir grup canlıya zarar verme veya ölüm riski taşır. İkincisi sosyal süreçleri etkileyerek hizmetlerin ve toplumsal ağların aksamasına yol açar. Üçüncü olarak etkilenen canlılarda belirgin fiziksel ve zihinsel sağlık sorunlarına neden olabilir (Goldman & Galea, 2014). Araştırmada elde edilen sonuçlar, üçüncü etken göz önünde bulundurularak zihinsel ve fiziksel olarak bir etki bıraktığı yönünde desteklenebilir.

Araştırmada katılımcıların, afet tutum ölçeği bilişsel ve davranışsal alt boyutlar ile afet eğitimi alan katılımcılar lehine anlamlı farklılık olduğu görüldü. Doğan vd. (2023) sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutum düzeyleri, bilişsel boyutta afetler ve ilgili bir konuda ders/eğitim alan bireyler lehine anlamlı olarak farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Boran ve Ulutaşdemir (2023) acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerinde afet eğitimi alan öğrencilerin afet tutum ölçeği toplam puanların anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer olarak Yiğit vd. (2020) lisans öğrencilerinde genel afet hazırlık toplam puanlarında afet ile ilgili eğitim alan bireylerin daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu görülmüştür. Bulat ve Özbaşı (2021) üniversite personeli arasında afet eğitimi alan bireylerin afetlere hazırlık bilgi düzeyi ortalamalarını afet eğitimi almayan bireylerin ortalamalarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Sözcü ve Aydınözü (2019), öğretmen adaylarında afet eğitimi alan bireylerin doğal afet okur yazarlığı genel puanlarının anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucunu bulmuştur. Kortak (2023), sosyal bilgiler öğretmenlerinde afet ve ilgili konularda daha önce herhangi bir eğitim alanların bilişsel, duyuşsal ve davranışsal tutumlarının eğitim almayanlara göre daha yüksek olduğu bulunmuş ve istatistiksel açıdan anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Araştırma neticesinde ise afet eğitimi alanların almayanlara göre daha az olduğu, fakat afet eğitimi alanların afet tutum ölçeğine bağlı bilişsel ve davranışsal boyutunda istatistiksel açıdan anlamlı farklılık ortaya koyduğu saptandı.

Araştırmada katılımcıların, afet tutum ölçeği bilişsel ve davranışsal alt boyutları ile sportif aktivite yapan katılımcılar lehine anlamlı farklılık olduğu bulundu. Araştırmada katılımcıların, afet tutum ölçeği bilişsel ve davranışsal alt boyutları ile sportif aktivite türleri arasında anlamlı farklılık olduğu görüldü. Bilişsel alt boyutta bireysel spor yapan bireylerin puan ortalamaları takım sporları yapan bireylerden yüksekken takım sporları yapan bireylerin ise hiç spor yapmayan bireylerden daha yüksek puan ortalamalarına sahip olduğu saptandı. Davranışsal boyutta bireysel spor yapan bireylerin puan ortalamaları hiç spor yapmayan bireylerden daha yüksek olduğu belirlendi. Araştırmada katılımcıların, sportif aktivite süreleri ile afet tutum ölçeği davranışsal alt boyutu arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görüldü. Kriz kavramının spor organizasyonlarıyla yakından ilişkilendirildiği bir diğer alan ise spor etkinliklerinin düzenlenmesidir. Spor etkinlikleri, organizasyonun karmaşıklığı nedeniyle

kriz ve afet yönetimi açısından özel bir öneme sahiptir (Üçüncüoğlu vd., 2021). Bu noktada Miles ve Shipway (2020) tarafından geliştirilen bir çerçeve uluslararası spor etkinliklerinin kriz durumlarını değerlendirmek için kullanılmaktadır. Bu çerçeve, kriz ve afet yönetimi perspektifinden bakıldığında üç temel faktörü vurgular. Bu faktörler, spor endüstrisinde meydana gelen bir krizin ekonomik, sosyal ve psikolojik etkilerini içerir. Bu nedenle, spor organizasyonlarının kriz durumlarına hazırlıklı olmaları ve bu faktörleri dikkate almaları büyük önem taşır. Findlay (2006) tarafından yapılan bir araştırma, sporla uğraşan bireylerin daha yüksek bir pozitif etki, gelişmiş sosyal beceriler ve artan mutluluk seviyeleri gibi bir dizi beceriyi olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Bu çalışma, sporun katılımcıları üzerindeki olumlu etkilerini, sosyal yeteneklerini geliştirmesini ve genel mutluluk durumlarını artırmasını vurgulamaktadır.

Öneriler

Konunun kapsamı beden eğitimi öğretmen adayları ve öğretmenleri üzerinde uygulanmalı,

Önerilerin temelinde öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumlarının geliştirilmesi için çeşitli eğitim ve aktiviteleri aktif katılım yoluyla gerçekleştirmeli,

Bireylerin mesleki grupları ve bulunduğu pozisyonlar dikkate alınarak en uygun formatta afet eğitimlerine katılmaları ve bu eğitimleri tamamlamaları,

Öğretmenlik süreçlerinde öğrencilerinin de bu tutumu geliştirmelerine yardımcı olmaları ve doğru bir yönlendirmeye eğitimlere katılım sağlaması önerilmelidir.

KAYNAKÇA

- Açıkada, C. (2010). Türkiye’de spor bilimlerinin gelişimi. Hacettepe Üniversitesi Basımevi.
- AFAD Deprem Dairesi Başkanlığı. (2023). *06 Şubat 2023 Pazarcık (Kahramanmaraş) mw 7.7 Elbistan (Kahramanmaraş) mw 7.6 depremlerine ilişkin ön değerlendirme raporu*. Ankara.
- AFAD, (2014). Afet ve acil durum başkanlığı. Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü, <https://Www.Afad.Gov.Tr/Aciklamali-Afet-Yonetimi-Terimleri-Sozlugu>
- AFAD, (2018), <https://Www.Afad.Gov.Tr/Turkiye-Deprem-Tehlike-Haritasi>
- Ağdemir, S. (1991). Aile ve eğitim. *Sosyal politika çalışmaları dergisi*, 1(1).
- Akdur, R. (2000). *Afetler ve afetlerde sağlık hizmetleri*. Ankara.
- Aksoy, İ. (2021). Doğal afet türlerinin sentinel uydu verileriyle izlenebilirliğinin güvenilirlik analizi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Altun, F. (2018). Afetlerin ekonomik ve sosyal etkileri: türkiye örneği üzerinden bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2(1), 1–15.
- Amman, M. T. (2000). “*Spor sosyolojisi*”. (Ed.: HC İkizler), Sporda Sosyal Bilimler. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Araz, N., Devri, H., & Qılıçlıoğlu, S. (1992). Felaket. *Meydan Laarousse*, C.1, 1992, 421.
- Arslantaş, N. (2013). Zelzele. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 44, 227.
- Babüroğlu, S. (1998). *Deprem ve devlet*, Tbm Vakıf Ofset Tesisi. , Ankara:
- Bakır Kanlı, İ., & Ünal, Y. (2004). Üst düzey planlama sistemi ve afet yönetimi ilişkileri. *İTÜ Dergisi*, 3(1), 103-112.
- Bayram, E. (2023). *Seçilen ülkelerde doğal afetlerin vergi politikaları üzerine etkisi*, (Tez No. 787997) [Yüksek lisans tezi, Sakarya Üniversitesi-Sakarya]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Boran, N., & Ulutaşdemir, N. (2023). Acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerinin afet farkındalığı ve afetlere yönelik tutumlarının değerlendirilmesi: gümüşhane ili örneği. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 12(1), 82-89.
- Bulak, R. (2022). Doğal afetler ve trafik kazaları bağlamında kader ve tevekkül. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Malatya*.

- Bulat, Ç., & Özbaşı, D. (2021). Üniversite personelinin afet yönetimi hakkında bilgi, tutum ve davranışlarının incelenmesi: Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi örneği. *Uluslararası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, (16), 68-82.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Veri Analizi El Kitabı* (17. Basım), Pegem Akademi Yayınları.
- Canbulat, M. (2007). *Dini Kavramlar Sözlüğü*. Ankara: DİB Yayınları.
- Council Of Europe. (2001). The european sports charter, http://Www.Coe.int/T/Dg4/Epas/Resources/Charter_En.Asp, 15.12.2013
- Cruden, D. M., & Varnes, D. J. (1958). Landslide Types And Processes. Special Report - National Research Council, Transportation Research Board, 247, 36-75.
- Dakik. <https://Dakikturkiye.Org/Sel-Taskin-Tehlike-Haritasi>
- Demirci, A., & Karakuyu, M. (2011). Afet Yönetiminde Coğrafi Bilgi Teknolojilerinin Rolü/The Role of Geographic Information Technologies on Disaster Management. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 9(12).
- Dictionary of sport and exercise science*. Londra: A., & C. Black.
- Dikmenli, Y., & Yakar, H. (2019). Öğretmen adaylarının afet bilinci algı düzeylerinin incelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Journal of Education Faculty*, 16(1), 386-416.
- Dmi, Devlet Meteoroloji Genel Müdürlüğü, Meteoroloji Sözlüğü. T.C. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Meteoroloji Genel Müdürlüğü, <https://Www.Mgm.Gov.Tr/Genel/Meteorolojisozlugu.aspx>
- Doğal Afetler Özel İhtisas Komisyonu Başkanlığı. (2000). *Meteorolojik Kaynaklı Doğal Afetler Alt Komisyonu, Basılmamış Raporu*, Ankara.
- Doğan, İ. H., Kaya, F., & Aydın, M. (2023). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Afetlere Yönelik Tutum Düzeylerinin İncelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (43), 182-201.
- Dölek, İ. (2015). Türkiye fiziki coğrafyası: türkiye'de doğal afetler. 311-364 <https://Www.Researchgate.Net/Publication>
- Drewe, S. B. (1998). Competing conceptions of competition: implications for physical education. *European physical education review*, 4(1), 5-20.
- Drinkwater, B. L. (1998). Women and exercise: physiological aspects. Exercise and sport sciences reviews. (Ed. Ronald L. Terjung), New York: Wolters Kluwer Health, Vol.12, 21-52.
- Durkin, K. (1995). *Social developmental psychology*. London: Blackwell.
- Eklund, Robert C., & Tenenbaum, Gershon. (2014). *Encyclopedia of sport and exercise psychology*. California : SAGE Publications.

- Em-Dat. (2021). Types Of Natural Disaster. Emergency Events Database: The International Disaster Database. Retrieved April 19, <https://Www.Emdat.Be/Test111>
- Engin, İ. (1990). Trabzon’da Fırtınalar. *Eastern Geographical Review*, 12, 119–142.
- Eriksson, J. G. (1999). *Exercise and the treatment of type 2 diabetes mellitus*. Sports Med 27, 381-391.
- Erkal, M. (1982). *Sosyolojik Açıdan Spor*, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Erkal, T., & Değerliyurt, M. (2009). Türkiye’de afet yönetimi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 14(22), 147-164.
- Erkoç, T. (2004). “İl ve ilçe acil yardım teşkilatları”. İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı, 88. Dönem Kaymakamlık Kursu Ders Notları. Ankara.
- Erkoç, T., Bardan, B., & Hamzaçebi, G. (2000). *Deprem nedir?*. T.C. Bayındırlık Ve İskan Bakanlığı Afet İşleri Genel Müdürlüğü.
- Ertürkmen, C. (2006). *Afet yönetimi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Fidancı, E. N. (2016). Doğal Afetlerden Korunma Yolları. <https://Silo.Tips/Download/Doal-Afetler-ve-Korunma-Yollar>.
- Floyd, P. A., & Allen, B. J. (2004). *Introduction to careers in health, physical education, and sport*. (No Title). Reeves, H., & Lenoir, F. (2006). Yeryüzünün acısı (Çev. Ş. Demirkol). Yapı Kredi.
- George, D., & Mallery, P. (2010). Spss for windows step by step. A simple study guide and reference.
- Gould, D. (2001). Sport psychology and the nagona olympic games: the case of the U.S. freestyle ski team. *The practice of sport psychology*. (Ed. Gershon Tenenbaum), Morgantown: Fitness Information Technology, 49-76.
- Gross, R. (1996). *Psychology the science of mind and behaviour*. London: Hodder & Stoughton.
- Gürer, İ., & Yavaş, Ö. M. (1994). Anadolu’da çığ sorunu. *Sivil Savunma Dergisi*, 36(135), 15-29.
- Han, M. T., & Polat, E. (2022). Kış Sporları İle İlgilenen Sporcuların Spora Bağlılık Ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 20(3), 80-91.
- Hardman, A. (1991). Exercise and the heart. Report of a British Heart Foundation Working Group. London: British Hearth Foundation.
- İşçi, C. (2008). Deprem nedir ve nasıl korunuruz?. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 3(9), 961.
- Jarvis, M. (1999). *Sport psychology*. London: Routledge.

- Karasar, N. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kerr, B. (2001). Community- based sport psychology. *The practice of sport psychology*. (Ed. Gershon Tenenbaum), Morgantown: Fitness Information Technology, 155-168.
- Kiraz, E. (2018). *Afet ve Acil Durum Hakkında Bilgi, Tutum ve Davranışların Değerlendirilmesi: Sakarya ve Konya İli Örneği*. (Yüksek Lisans Tezi) [Gümüşhane Üniversitesi-Gümüşhane]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Komi, P. V. (1998). Physiological and biomechanical correlates of muscle function: effects of muscle structure and stretch-shortening cycle on force and speed. *Exercise and sport sciences reviews*. (Ed. Ronald L. Terjung). New York: Wolters Kluwer Health, Vol.12, 81-122.
- Kortak, V. (2023). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumlarının incelenmesi. *Afet ve Risk Dergisi* , 6 (2), 448-463.
- Köçer, M. S. (2019). *Üniversite öğrencilerinin çevresel duyarlılığı ile afetlere yönelik tutumları arasındaki ilişki*. (Tez No. 599520), [Yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi-Çanakkale]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kukuoğlu, A. (2018). Doğal afetler sonrası yaşanan travmalar ve örnek bir psikoeğitim programı. *Afet ve Risk Dergisi*, 1(1), 39-52.
- Macaulay, J. (2007). Disaster education in New Zealand international. J.P. Stoltman et al. (eds.), *Perspectives on natural disasters: Occurrence, mitigation, and consequences* (pp. 417-428).
- Manore, M., & Thompson, J. (2000). *Sport nutrition for health and performance*. Champaign: Human Kinetics.
- Maureen R. W. (1995). “*Children In Sport: An Educational Model*”, (Ed. Shane M. Murphy), *Sport Psychology Interventions*, Champaign: Human Kinetics, 39-69.
- Merchant, J., Griffin, B., & Charnock, A. (Eds.). (2017). *Sport and physical activity: The role of health promotion*. Bloomsbury Publishing.
- Mike, M. (2014). *Sport, Medicine, Ethics*. New York: Taylor & Francis Group.
- Miles, L., & Shipway, R. (2020). Exploring the covid-19 pandemic as a catalyst for stimulating future research agendas for managing crises and disasters at international sport events. *Event Management*, 24, 537–552.
- Moorhead, G., & Griffin, R. W. (1998). *Organizational behaviour*. Boston: Houghton Mifflin.
- Moran, A. (2004). *Sport and exercise psychology: a critical introduction*. New York: Routledge.
- Mundy, C. G. (2003). *Stretch Plan: For Everyday Health, Fitness And Sport*. Toronto: Firefly Books.

- Oja, P., & Borms, J. (2004). *Health enhancing physical activity*. Oxford;New York: Meyer & Meyer Sport.
- Özdenk, S. (2018). Beden eğitimi ve spor, faydaları, önemi ve sınıflandırılması. *Spor Bilimlerinde Akademik Araştırmalar*, 1(1), 77-89.
- Özey, R., & Ünlü, M. (2020). *Afetler ve afet yönetimi* (1. Baskı). Aktif Yayınevi.
- Özkan, B., & Çetinkaya Kutun, F. (2021). Afet psikolojisi. *Sağlık Akademisyenleri Dergisi*, 8(3), 249-256.
- Özmen, B., Nurlu, M., Kuterdem, K., & Temiz, A. (2005, Mart). Afet yönetimi ve afet işleri genel müdürlüğü. *Senaryo Tabanlı Eğitimin Ortaokul Öğrencilerinin Afetlere İlişkin Bilgi ve Tutum Düzeylerine Etkisi* [Sözlü Bildiri] I. Deprem Sempozyumu, Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.
- Pampal, S. (2000). Depremler. Alfa Yayıncılık. İstanbul.
- Salvucci, S., Walter, E., Conley, V., Fink, S., & Saba, M. (1997). Measurement Error Studies at the National Center for Education Statistics. Washington D. C.: U. S. *Department of Education*.
- Shane, M. M. (1995). *Introduction To Sport Psychology Interventions*. Sport Psychology Interventions. (Ed. Shane M. Murphy). Champaign: Human Kinetics, 1-15.
- Sheets, P. D., & Grayson, D. K. (1979). Introduction. In Volcanic Activity And Human Ecology, 1–8, <https://doi.org/10.1016/B978-0-12-639120-6.50006-6>
- Stephoe, A. (1992). Physical activity and psychological well-being. *Physical Activity And Health*. Cambridge: Cambridge University Press, 207-229.
- Kayne, S. B. (2006). *Sport And Exercise Medicine For Pharmacists*. London-Chicago: Pharmaceutical Press.
- Sunay, H. (2003). Türk spor politikasına analitik bir bakış, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 1(1), 39-42.
- Şahin, C., & Sipahioğlu, S. (2007). *Doğal afetler ve Türkiye*. Gündüz ve Eğitim Yayıncılı.
- Şengezer, B., & Kansu, H. (2001). *Kapsamlı Afet Yönetimi*, İstanbul: Basım Yayın Merkezi.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı* (Çev: Baloğlu, M.), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Taghizadeh, A. O., Hosseini, M., Navidi, I., Mahaki, A. A., Ammari, H., & Ardalan, A. (2012). Knowledge, attitude and practice of Tehran's inhabitants for an earthquake and related determinants. *PLoS currents*, 4.
- Taymaz, M. (2001). *Doğal afet zararlarını azaltma çalışmaları*. Afet ve Afet İşleri Genel Müdürlüğü, 2(4).

- Tozoğlu, E. & Dursun, M. (2020). *Spor bilimlerinde bilimsel araştırma süreci*, Editör; Gökmen, Ö. Spor & Bilim, Efe Akademi Yayınevi. İstanbul. S.7-23
- Türkecan, A. (2010). Volkanik Kül Yağışı, Sağlık Riskleri, Öncesinde, Anında ve Sonrasında Alınması Gereken Tedbirler.
- Unat, Y. (2013). *Zelzele (Fiziksel yönü)*. Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi, İstanbul.
- Üçüncüoğlu, M., & Özdemir, H., & Çakır, V. O. (2021). Covid-19 Pandemisi Sırasında Sporda Kriz Yönetiminin Bir Parçası Olarak Espor Kullanımı. *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, 9(Özel Sayı), 81-101.
- Ünal, S., & Dımşıkı, E. (1999). UNESCO-UNEP *Himayesinde Çevre Eğitiminin Gelişimi ve Türkiye 'de Ortaöğretim Çevre Eğitimi*. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(16-17), 142-154.
- Yetim, A. (2015). Sosyoloji ve spor. Ankara: Berikan.
- Yiğit, E., Boz, G., Gökçe, A., & Özer, A. (2019, September). Tıp ve Mühendislik Fakültesi Öğrencilerinin Afet Konusundaki Bilgi, Tutum ve Davranışları. In 3. *International 21. National Public Health Congress*.

EKLER

Ek 1. Etik Kurul İzin Belgesi

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Spor Bilimleri Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-70400699-000-2300198627
Konu : Etik Kurul Kararı

03.07.2023

DAĞITIM YERLERİNE

Fakültemiz Etik Kurulunun 20.06.2023 tarihli oturumunda alınan E-70400699-050.02.04-2300191246 sayılı, 2023/6 Fakülte Etik Kurulu Kararları konulu belgede yer alan karar metni aşağıya çıkarılmıştır.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Karar 98: Üniversitemiz Kış Sporları ve Spor Bilimleri Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı tezli yüksek lisans programı öğrencisi Seyhun GÜNEŞ'in "Öğretmen Adaylarının Afetlere Yönelik Tutumlarının Sportif Aktivite ve Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı çalışma isteği ile ilgili yazısı ve ekleri incelendi.

Yapılan görüşmelerden sonra; adı geçen araştırma çalışmasının yürütülmesinin, etik kurallarına uygun olduğuna, oy birliği ile karar verildi.

Prof.Dr. Necip Fazıl KİSHALI
Alt Kurul Başkanı

Dağıtım:
Gereği:
Sayın Doç.Dr. İzzet UÇAN
Seyhun Güneş

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Doğrulama Kodu: 9dbb3bee-15f0-48cd-a742-bec57ebb952c
Atatürk Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi Dekanlığı 25240
Erzurum
Tel: +90 442 2311380
Elektronik Ağı: <http://www.atauni.edu.tr/#besyo>
Kep Adresi: atauni@hs01.kep.tr

Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/atauturk-universitesi-ebys>

Bilgi: Özer TOPAL
Faks: +90 442 2311333
E-Posta: besyo@atauni.edu.tr

Ek 2. Veri Toplama Araçları

ANKET

Çalışmanın amacı; öğretmen adaylarının afetlere yönelik tutumlarının bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutlarının sportif aktivite ve farklı değişkenler açısından incelenmesi ve literatüre katkı sağlamasıdır.

Doç. Dr. İzzet Uçan
Yüksek Lisans Öğr. Seyhan GÜNEŞ

Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz? () Kadın () Erkek
2. Yaşınız?
3. Aile Yapınız? () Çekirdek () Geniş
4. Yaşadığınız Bölge? () Kırsal () Kentsel
5. Herhangi Bir Afet Eğitimi Aldınız mı? () Evet () Hayır
6. Herhangi Bir Afette Yakınınızı Kaybettiniz mi? () Evet () Hayır
7. Herhangi Bir Afete Maruz Kaldınız mı? () Evet () Hayır
8. Sportif Aktivite Yapıyor musunuz? () Evet () Hayır
9. Haftalık Sportif Aktivite Süreniz?saat
10. Sportif Aktivite Türünüz? () Bireysel () Takım () Yapmıyorum

Afet Tutum Ölçeği

Lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız.		Hiç	Az	Orta	Çok	Tam
1.	Afetlerle ilgili temel bilgiye sahibim.	1	2	3	4	5
2.	Afetlere ilişkin risk unsurlarının nasıl azaltılacağını ve/veya ortadan kaldırılacağını biliyorum.	1	2	3	4	5
3.	Aile afet planı hakkında yeterli bilgiye sahibim.	1	2	3	4	5
4.	Yaşadığım evin/yurdun afete karşı güvenliği konusunda yeterli bilgim var.	1	2	3	4	5
5.	Yaşadığım evde/yurtta yapısal olmayan risk unsurlarının neler olduğunu biliyorum.	1	2	3	4	5
6.	Yaşadığım evde/yurtta yapısal olmayan risk unsurlarını azaltmak için neler yapmam gerektiğini biliyorum.	1	2	3	4	5
7.	Afet esnasında kalabalık mekânlarda (alışveriş merkezleri, okul, toplu taşıma araçları, sosyal etkinlik alanları vb.) nasıl davranmam gerektiğini biliyorum.	1	2	3	4	5
8.	Yaşadığım şehrin afete maruz kalma ihtimali beni korkutuyor.	1	2	3	4	5
9.	Yaşadığım ülkenin afete maruz kalma ihtimali beni korkutuyor.	1	2	3	4	5
10.	Olası bir afet öncesine ilişkin gerekli önlemlerin alınmaması beni huzursuz ediyor.	1	2	3	4	5
11.	Bir afet esnasında, kalabalık, mekânlarda (alışveriş merkezleri, okul, toplu taşıma araçları, sosyal etkinlik alanları vb.) bulunmak beni endişelendirir.	1	2	3	4	5
12.	Olası bir afet esnasında bana kısa sürede ulaşılacağı konusunda kaygılıyım.	1	2	3	4	5
13.	Olası bir afet sonrasında arama ve kurtarma ekiplerinin kısa sürede ulaşamama kaygılandırıyorum.	1	2	3	4	5
14.	Olası bir afet sonrası yeterli desteği (maddi, psikolojik, barınma) alamama düşüncesi beni endişelendiriyor.	1	2	3	4	5
15.	Olası bir afet sonrasında çevremle (aile, arkadaş vb.) iletişim sorunu yaşamaktan korkuyorum.	1	2	3	4	5
16.	Ülkemizde toplumsa duyarlılığın sadece afet durumlarında artması endişe vericidir.	1	2	3	4	5
17.	Olası bir afet için hazırlıklı olduğumu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
18.	Kişisel bilgi ve belgelerimi bir afete maruz kalma ihtimaline karşı yedekliyorum.	1	2	3	4	5
19.	Herhangi bir afete karşı aile afet planımızı hazırladık.	1	2	3	4	5
20.	Bir afet ve acil durum çantasına sahibim.	1	2	3	4	5
21.	Ailemle yaşadığım evde yangın detektörü, yangın tüpü gibi bireysel önlemler alınmıştır.	1	2	3	4	5
22.	Afet sırasında kendimi korumak için gerekli bilgi ve eğitime sahibim.	1	2	3	4	5
23.	Acil durumlarda gerekli iletişimi doğru bir şekilde sağlarım.	1	2	3	4	5

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Seyhun GÜNEŞ
Doğum Tarihi	
Doğum Yeri	
Uyruğu	
Adres	
Tel	
E-mail	
Eğitim Bilgileri	
Lise	
Önlisans	
Lisans	
Yüksek lisans	
Doktora	
Yabancı Dil Bilgisi	
İngilizce	A2
Almanca	
Rusça	
Diğer	
Üye Olunan Mesleki Kuruluşlar	
Tezden Üretilmiş Yayınlar	